

ROMAN

No 13

SISU:

H. Courths-Mahler: Rani amulett
Hermann Dressler: Kes ta oli?
Juhani Aho: Põhjas.
Ed. Wöhrmann: Kaks laulu.
E. von Bahder: Heade pidusöök.
Persia mõtteterad.
Araabia targad sõnad.
P. Grünfeldt: Elu on wõitlus.
J. Michnewitsh: Ronimispost.
Hugh Conway: Warjust walgusele.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1926. A. V. AASTAKÄIK

Sõiduplaan

Omnibuse liinide

Tallinn — Pirita — Wiimsi — Kose.

Sõidavad täiesti uued, mugavad ja tugewajõulised „Berliet“ omnibused.

TALLINN — PIRITA.

Wene turult:		
Kell	$\frac{1}{2}$ 7	homm.
”	7	”
”	$\underline{7^{10}}$	”
”	$\underline{7^{50}}$	”
”	9	e. l.
”	10	”
”	11	”
”	12	päweal
”	1	p. l.
”	2	”
”	3	”
”	$\frac{1}{2}$ 4	”
”	4	”
”	5	”
”	$\frac{1}{2}$ 6	”
”	*6	”
”	$\frac{1}{2}$ 7	”
”	*7	”
”	$\frac{1}{2}$ 8	”
”	$\frac{1}{2}$ 9	õhtul
”	$\frac{1}{2}$ 10	”
”	$\frac{1}{2}$ 11	”

Piritalt:		
Kell	7	homm.
”	$\frac{1}{2}$ 8	”
”	$\underline{8^{10}}$	”
”	$\frac{1}{2}$ 9	”
”	$\frac{1}{2}$ 10	e. l.
”	$\frac{1}{2}$ 11	”
”	$\frac{1}{2}$ 12	”
”	$\frac{1}{2}$ 1	p. l.
”	$\frac{1}{2}$ 2	”
”	$\frac{1}{2}$ 3	”
”	$\frac{1}{2}$ 4	”
”	$\frac{1}{2}$ 5	”
”	5	”
”	$\frac{1}{2}$ 6	”
”	$\frac{1}{2}$ 7	”
”	7	”
”	* $\frac{1}{2}$ 8	”
”	8	”
”	9	õhtul
”	10	”
”	11	”

*) Käigus ilusate ilmadega.

TALLINN — WIIMSI.

Wene turult:		
Kell	$\frac{1}{2}$ 4	p. l.
”	$\frac{1}{2}$ 6	”

Wiimsist:		
Kell	$\frac{1}{4}$ 5	p. l.
”	$\frac{1}{4}$ 7	”

Märkus: Pühapäevadel läheb esimene sõit Wiimsi kell 8 homm. Viimsist: kell $\frac{3}{4}$ 9 homm.

TALLINN — KOSE.

Wene turult:		
Kell	7	homm.
”	8	”
”	$\frac{1}{2}$ 10	e. l.
”	$\frac{1}{2}$ 12	päewal
”	$\frac{1}{2}$ 1	”
”	$\frac{1}{2}$ 3	”
”	$\frac{1}{2}$ 4	”
”	$\frac{1}{2}$ 5	”
”	$\frac{1}{2}$ 6	”
”	7	”
”	8	”
”	9	õhtul
”	10	”

Koselt:		
Kell	$\frac{1}{2}$ 8	homm.
”	$\frac{1}{2}$ 9	”
”	10	e. l.
”	12	päewal
”	1	p. l.
”	3	”
”	4	”
”	5	”
”	6	”
”	$\frac{1}{2}$ 8	”
”	$\frac{1}{2}$ 9	õhtul
”	$\frac{1}{2}$ 10	”
”	$\frac{1}{2}$ 11	”

Märkus I: Pühapäevadel läheb esimene sõit Piritale, Wiimsi ja Kosele kell 8 homm.; Koselt kell $\frac{1}{2}$ 9 homm.; Viimsist $\frac{3}{4}$ 9 homm.; Piritalt kell $\frac{1}{2}$ 9 homm. ja kell 9 homm.

Märkus II: Pühapäevadel ilusate ilmadega sõidavad omnibused vahetpidamata.

Äripäevadel ilusate ilmadega sõidavad omnibused peale lõunat Piritale ja tagasi tarbekorral iga poole tunni järele.

O.-ü. „MOOTOR“

V. Karja 12. Tel. 27-72, Garaash 7-13.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—
1/2 " (12 nr.nr.)	" 400.—
1/4 " (6 nr.nr.)	" 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	" 80.—
Üksiknumber	" 40.—

Toimetaja: P. GRÜNFELDT.
Wäljaandja: K. o. -ü. „ARENG“.
TALITUSE AADRESS:
Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16
(üks B Laenu-panga majas).
Telefon 12-53.

KUULUTUSTE HINNAD:

1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 " " 1750.—	1/8 " " 450.—
1/3 " " 1200.—	1/16 " " 225.—

Tekstis 50% kallim.

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 13 (103)

Juuli 1926

V aastakäik.

Rani amulett.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

10

Freda wõttis selle ja lahkus Runi kirjutusmasin tuli, oli ümberpanek valmis ja ta wiis selle Rudenile.

Ruden tänas lühidalt ja lastis ta minna.

Freda harjutas nüüd kirjutusmasinal, kuni Ruden ukse awas ja temale hüüdis:

„Kell on wiis, preili von Waldau! Balun, valmistuge mind saatma.“

Freda tõusis wiibimata, seadis kirjutuslaua lorida ja kattis kirjutusmasina kinni.

Saades valmis, astus ta oma toast välja ja samal ajal lahkus Gerhard omaft. Westel-des sammus ta neiu kõrwal, ennast daami wastu üllalt ülal pidades.

Täis südamlitku lahkust tuli Gewa oma kälalisele wastu. Ta teretas Fredat armastuswäärilise elawusega nagu armast, igatusega oodatud wõõrast. Proua von Rodale oli asjast teatatud ja see wana daam tabas Freda suhtes kohe õige tooni.

Siis istuti teelauda. Warsti oli käimas elaw westlemine. Freda pidi Royapetta pulmapidustustest rääkima ja tegi seda nii küllestawalt ja huwitawalt, et kõik otse palwelitult kuulasid.

See oli üllidõbus tund Gewa saloonis.

Kui Gerhard wiimaks tõusis, et tagasi minna oma töötuppa, siis tahtis Fredagi minema hakata. Aga Gerhard tegi tõrjuma liigutuse.

„Ei, ei — jääge Teie weel rahulikult. Täna ei ole mul Teile nii kui nii enam tööd anda.“

„Ma wõiksin weel kirjutusmasinal harjutusi teha, herra von Ruden.“

Nüüd wõttis Gewa tema käest kinni.

„Kui mu wend Teid enam ei waja, siis peate weel tunnikeseks minu seltsi jääma. Kas tahate minuga jalutama tulla — läbi metsa kuni alla Rheini? Tutwustan Teid ümbrusega. Ja saadan Teid siis koju.“

Kõheldes waatas Freda Gerhardsile.

„Ei tea, armuline preili, wähest on mind weel waja.“

„Ei sugugi. Kirjutusmasin ei pane ka plehku. Olete oma osa täna juba teinud. Nii siis leppige mu dega saatuslikult. See wäike türann juba wästarääkimist ei falli. Ja et Teie jüda walutama ei hakka — ma tunnen Teid juba Teie täpsuses — siis tahan Teile ütelda, et ka päewi tuleb, mil ma Teid hilja õhtuni pean tööga koormama. Täpseid kontoritunde meie ei saa pidada. Nii siis minge rahuliku südamega pärast korralitku kohusetäitmist minu dega tunnikeseks jalutama.“

Nõnda ütles Gerhard väga kindlasti ja energiliselt.

Freda leppis järele, et Gerhard teda jälle ei saats nimetada wäiklaseks. Ta lõi oma kü-

bara ja jakt ja kohtas Gewaga mõni hetke hiljem.

Westeldes jalutasid noored daamid üksteise kõrval. Gewa oskas oma südamlikul wiisil warsti kõik Freda kohmetuse ja tagasihoidlikuse ununema panna ja Freda effines nüüd oma tasapinnalise lahuse ja sõprusega. Ta naeris südamlikult ühes Gewaga ja westles kütkestawalt.

Tüki aega peatasid nad all Rheini kaldal wäike lusa paadimaja juures, milles Rudeni perekonna eriliseks tarbeks peetustid üks mootorpaat ja kaks ilusat sõudepaati. Seda seletas Gewa, ja ütles elawalt:

"Teie peate mind mõnikord meie Rheini jõel bul saatma, preili von Waldau. See on alati lõbus. Kui minu wend Viktor siin puhtusel on, siis sõidame pea iga päew tüki maad Rheini mööda üles. Enne jõitfin hommikuni palju Gerhardi seltsis sõudepaadis, nüüd aga on temal palju tööd ja minu jaoks pole tal aega. Ja üksi ta mind sõudepaadis juba jõe ei luba."

"Seda ei teeks minagi tema asemel. Jõejooks on kange, kui lergesti wõiks õnnetus juhtuda."

Gewa osutus elawalt jõe ühele inimestega täidetud aurikule. Hõisates ja naerdes lehmitati sealst wastu.

Freda tegi sebasama ja waatas aurikule naerdes järele.

Siis wõttis Gewa Freda kaensa alt finni ja tõmbas ta enesega jõekallast mööda edasi.

Ja kui sireen õhtut teatas, läks Gewa Freda kae alt finni hoides töölt koju ruttawast rahwahulgast läbi.

See oli Gewa kindel kawatjus o'nud enast Freda seltsis ametnikkudele ja töölistele usaldawas wahekorras näidata. Kõik pidi märkama, et Freda oli tema sõbranna ja talle seepärast eriline seisukoht kuulus.

Sellepärast läks ta temaga käsklaes pikamisi neist läbi ja nokutas lahkesti ning naerdes terwitawatele inimestele pead. Nii saatis ta Freda koju.

"Kas tohin filmapilguks Teie juure sisse astuda, preili von Waldau?" küsis ta. "Soowiksin näha, kuidas siin elate."

Fredale ei teinud see soow meelehärma. Selles oli ta täielik daam, sest tal ei tarwitsenud oma waesusest häbeneda.

"See saab mind rõõmustama, armuline preili, kui Teid tohin oma kodus wastu wõtta," ütles ta naeratahes ja saatis Gewa tuppä.

Broua Krüger astus, aimamata, kes tema majas wiibis, tuppä Fredalt midagi küsima. Kut ta peremehe noore de ära tundis, ei teadnud ta kohmetuses ja aupakkumises, mis teha

ja ütelda, waid kogeles midagi kõrgest ault tema wäiksele majale. Gewa aga andis temale naerdes läti.

"Tere õhtust, proua Krüger. Ärge Jumala pärast minu pärast nii mures olge. Tahan ainult mõned minutid preili von Waldaud külastada, ja kuna ma temaga sõbraks olen saanud, siis tulen wististi tihti. Seda te ometi lubate?"

Broua Krüger kummardas ja säras naost. Seda tahtis ta kogu tehastes jutustada, et noor armuline preili tema majas käinud ja tema kodukondse sõbranna oli.

Umber weerand tundi weetis Gewa Freda juures. Siis jättis ta naeratahes Jumalaga.

"Täna jätan ma Teile Teie teenitud rahu, preili von Waldau. Aga homme õhtu peate meile tulema ja minu seltsis mustiseerima," ütles ta.

"Kui ma ei eksita, heameelega," wastas Freda.

Gewa naeris.

"Ehita? Sa armas Jumal, nii rõõmsa ehitamise peale oleme meie wististi küll maiaid. Teie peate teadma, et meie siin õige waikselt elame. Kord nädalas on meil suurem seltskond, muidu ei tule meile ainuski intimest, wõi kui tuleb, siis harwa. Sellest wõite näha, kui wäärtuslik meile on seesugune kütkestaw, huwitaw seltsiline kut Teie, ja selle juure siis jääb, et homme üheskoos mustiseerima. Ja nüüd ma lähen. Head õhtut, preili von Waldau. Nägemiseni!"

"Nägemiseni, armuline preili!"

* * *

Noored daamid said üksteisega ruttu sõbraks. Teed jõi Freda peaaegu iga päew Rudeni willas. Ja kaks wõi kolmkorda nädalas weetis ta oma õhtugi seal.

Siis et puudunud ka Gerhard iial de saaloonis. Westeldi ja mustiseeriti — need olid kõik naudingurikkad tunnid. Ja tunnid täis salajast õnne Gerhardile ning Fredale.

Kuid nad ei lastnud seda wälja paista, waid hoidsid endid ohjes.

Gerhard jõudis iltka enam ja enam teadusele, et ta Fredata ilmas õiget õnne ei leia. Ja ta otsis ning uuris õgarasti wäikseid märke, mis talle teatasid, mis Freda tema wastu tundis. Kui wäga neiu enast ka walitses, mõnikord näitas ometi ferge huuletufatus, kae wärin wõi arglik pilk, et ta tema wastu ei olnud ükskõikne. Ja Gerhard uskus neid märke heameelega.

Nõnda otsustas ta enesele warsti selgust muretseba. Ta tahtis waid weel oodata, kuni ta wend koju tuli, enne kui otsustawa sõna ütles. Wiktorit oli efiti waja ette walmistada Freda sealoleku suhtes ja mõttega, et ta ka watsleb ennast temaga kihlata.

Igaks juhtumuseks oli ta juba direktor von Strehleniga sellest rääkinud, et ta temale uue naissekretäri otsiks.

Kohtudes oli direktor temale otse waadanud.

„Kas preili von Waldau siis sellele kohale ei kõlba, herra von Ruden?“ küsis ta naeratades.

Gerhard naeratas.

„Paremat ja osawamat jõudu ma sellele kohale iial ei leia, herra direktor. Aga mina ei saa teda kaua sel kohal hoida. Teie ju teate, et minu õde selle noore daamiga on sõbraks saanud, ja — ma usun, preili von Waldau kihlab ennast lähemal ajal. Aga see jääb meie teada, herra direktor.“

„Enesestmõista, herra von Ruden.“

Gerhard nokutas pead.

„Nii siis igaks juhtumuseks soowin ma waikefelt preili von Waldaule asemikku leida. Eftotja mõiks uut naissekretäri paigutada siia direktsooni maija; wabest olete nii lahke, ja õpetate tema minu jaoks wälja. Ta mõib siis wabetewahel siin minuga mõne tunni töötada, kuni wabetus tarwilik on. Selgesti ma seda weel ei tea, aga, nagu ütlesin, ma tahan kõige jaoks ette walmistatud olla. Kas saite minust aru?“

„Muidugi, herra von Ruden. Wabest leian ma weel midagi endiste pakkumiste hulgast, mis weel alles on.“

„Hea küll, waadake järele. Wastasel puhul pange uus kuulutus lehte.“

Direktor von Strehlen kumardas, ja asti oli korras.

Fredal polnud Gerhardi sellastest kawatustest midagi aimu. Tema oli nüüd rahulik, õnnelik, helewuses. Igal hommikul, kui ärkas, oli tal tunne, nagu oleks see päew temale pühapäew.

Kõik see aeg ei olnud tal weel aega olnud wennale teatada, kus ja millisel kohal ta wiibis. Sehnsbergi kaudu oli ta Hansult kirjakele saanud, milles ta temale teatas, et talle teenistus palju tegemist anda ja ta temale lähemal ajal tahab pikemalt kirjutada.

Nüüd oli Fredal wiimaks jälle üks prii õhtu. Rudeni villas oli seistkond koos. Gewa oli teda küll ka tulla palunud, aga Freda oli ära ütelnud. Kui seal teisi külalisi oli, siis ei tahtnud ta sinna minna. Ja õde ning wend ei olnud teda ka tunginud. Gerhard ei soowi-

nud ka Fredat just iseäralikult oma maja sõpradele oma sekretärina efitada, kuna ta lootis teda neile warsti oma pruubina efitleda.

Nii oli siis Freda wiimaks ometi wõimaluse leidnud wennale pikalt kirjutada ja temale teatada, et ta praegu Kronau tehaste omaniku sekretärina omale leiba teenib. Ta teatas temale täpselt oma õigustest ja kohustest ja ka sellest, et tal nüüd jälle wõimalik olla temale palgalisa anda nagu ennegi.

Ka sellest kirjutas ta, et tal Krügerite juures hea korter ja et ta peremehe õde temaga peaaegu otse sõbralikus wahekorras seiswat.

Aga ta lastis kirja alles järgmisel hommikul postkasti, ja nii juhtus, et see kiri alles siis Berliini jõudis, kui parun Ramburg juba mandöwriitele oli jõinud.

Sellepärast polnud Hans von Ramburgil aimugi, et tema õde Kronau tehastes ametis oli. Ja sama wähe aimas Freda, et ta oma wenda warsti ja nimelt siin Kronau tehastes näha pidi saama.

Gewa von Ruden oli kärjilt oodanud päewa, mis pidi tooma Wiktorit ja parun Ramburgi Rheini ääre. Ja wiimaks saabus Wiktorit teade, et nad järgmisel päewal Rudeni villasse jõuawad.

Freda läks, nagu igal hommikul, Rudeni villasse, ja kui ta Gerhardi töötoas laua ees istus ning temalt ärilisi teateid ootas, ütles Ruden:

„Tahaksin Teile enne midagi erilist teatada, preili von Waldau.“

Freda waatas temale küsides otse.

„Mis teade see on, herra von Ruden?“

Gerhard tõmbas sügawasti hirge.

„Homme jõuab minu wend Wiktor siia.“

Siin lähedal peetakse mandöwrid ja tema tuleb mõnikord meile. Teie ei pääse temaga kokku saamast ja sellepärast ei tahtnud ma Teid ette walmistamata jätta. Ma loodan, et Teie tema peale enam wana patu pärast pahane ei ole. Tulewikus tuleb ta Teile ainult kõige juurema aupakkumisega wastu, selle eest wastutan mina.“

Freda waatas temale rahulikult näkku.

„Seda asja ei oleks tarwisenud Teie enam puudutada, herra von Ruden. Aga ma tänan Teid, et mulle tema tulekust teatasite.“

„Seda mõlgnesin ma Teile, armuline preili. Ma teatan oma wennale kohe siia jõudmisel, et Teie siin wiibite, et Teil tarwis ei oleks piimlikke seletusi anda.“

„Ma tänan Teid. Teie olete väga hea.“

Gerhard raputas naeratades pead.

„Hea? Sest et enesestmõistetawat teen?“

"Hea on heale alati enesestmõistetam," ütles neiu tasa.

"Pisut rahutult filmitises ta neiu punastunud nägu.

"Tahate mind küll wist edewaks teha?" katsus ta naljatada.

"Oh ei, see oleks asjatu waew," wastas Freda samal toonil.

Gerhard leidis, et ta rahule nüüd hea on, jälle ärilisele toonile üle minna, ja wõttis siisetulnud kirjad ette.

Kui Freda pärast lõunat Gewa jalooni teele tuli, leidis ta selle wäga ärewas ja wallatus meeleolus.

"Noh, Gewi, sa laulad ja hõiskad ju täna loogu päewa kui lõoke," noffis Gerhard.

Gewa tegi naljaka näoime.

"Miks ei peaks ma olema rõõmus? Meile tulewad ju külalised."

"Ja sul on, nagu alati, sellest hea meel."

Kelmikalt filmitises Gewa wenda ja punastas.

"Seekord wõib olla weel enam kui iial enne.

"Rahu ja waikus sinu ala ju ei ole," ütles Gerhard. Ja Freda poole pöördes jalkas ta:

"Kas leiata Teie ka Kronau tehastes elu olewat nii igawa kui minu öde?"

Smeštades tõstis Freda filmad.

"Igaw? Oh ei! Ma pole siin weel minutiki igawust tunnud, ja ei wõi mõteldagi, et seda siin iial wõiksin tunda."

Gewa keerutas wallatult iseenele ümber.

"Teie olete teistluguse loomuga kui mina, prelli von Waldau. Niisugused läbi-läbi wääruslikud inimesed nagu Teie wõi nagu Gerhard, jah — need peawad ju alati ja igal pool rahul olema, sest et nad alati kõige huwitawamas seltskonnas wiibivad — nimelt oma seltskonnas. Aga mina, neiu Kasutu? Ma wajan inimesi, kel minu jaoks on aega, kes minu jõleduste peale armu heidawad ja „tegutsemise“ eest hoolt kannawad, nagu seda minu wend wäljendab."

"Noh, Viktor ja tema kaaslased kannawad juba tegutsemise eest hoolt. Aga proua von Roda saab jälle enam tööd, kui see talle armas on."

"Nii pahaks asi ei lähe, herra von Ruden," tõrjus proua von Roda naeratades.

"Noh — Viktor ja Gewi koos — see tähendab juba kõigi wõimaluste pea peale ajamist, meie teistest külalistest rääkimata," noffis Gerhard.

Ta nägi nüüd tihsti nii nooruslik üleannetu wälja, nagu see muidu tema komme ei olnud. Aga see ehtis teda. Siis põksus Freda

põu kahelordle kiirusega. Ja ta ei aimanud, et see tema lähedus oli, mis selle mehe nii üleannetuks ja rõõmsaks tegi.

* * *

Oli pühapäew, kui Viktor Rudeni villasse pidi jõudma. Ja ei oodatud mitte ainult teda. Lõunaks pidid ilmuma ka tema kaasohwitserid ja isegi rügemendi ülem. Nad kõik olid kutsutud. Mandõwrimaastik seisis ju tehaste lähedal.

Viktor ja parun Ramberg tahtsid aga juba tund aega enne teisi kohal olla.

Fredal polnud aimugi, et ka tema wenda Rudeni villasse oodati; ta ei teadnud ju sedagi, et Viktor von Ruden tema wennaga ühes rügemendis teenis. Samuti ei teadnud ta, et wend tema kirja weel polnud kätte saanud.

Täna oli Fredal täielik rahupäew. Gerhard ei soominud ka, et Freda Viktori tuleku puhul majas wiibiks. Enne tahtis ta Viktoriga rääkida. Nõnda istus Freda oma toas akna juures, käsitöö käes, ja mõitles omas meeles, et ta äripäewad aima pühapäewad olid, hoolimata tööst, ja et talle pühapäewad sugugi ei meeldinud, sest et ta siis Gerhardiga hommikust saadik ei saanud koos olla.

Ta ohkas sügawasti.

Gile oli Gewa temaga westeldes mingijuguse märkuse teinud, mis teda oli rahutuks ajanud. Ja see märkus rõhus nüüd raskelt ta hinge. Gewa oli ütelnud:

"Kui minu wend Gerhard naise wõtab, mis, nagu ma loodan, õige warsti sünnib, siis muutub elu Rudeni villas jälle elawamaks kui praegu."

Freda ei aimanud, et Gewa teda oli selle juures terawasti filmitlenud ja rahulolemisega määrganud, et Freda järskus ehmatuses oli kahwatanud.

Ja Freda oli tõesti sügawas südames ehmatanud. Nagu piste oli teda see märkus tabanud. Ja palawas hirmus oli ta küsinud: Mis ma siis teen, kui Gerhard von Ruden abiellub? Ta uskus, et Gewal sellejuures kindel wõimalus filma ees seisis. Kui wäga, seda ta ei aimanud. Ja nüüd mõtiskles ta jälle selle kallal: mis ma teen, kui ta abiellub?

Ta läed wajuksid sülle ja unistades waa-tasid ta filmad kaugusse.

"Sita jääda ma siis ei wõi — ei mingi hinna eest. Teda teise naise kõrwal näha — see oleks mulle wõrratu piin, mida ma ei jõuaks wälja kannatada!"

Ta ajas enese sirgels ja lükkas midagi nägematut enesest kaugele. Mitte sellele mõtelba!

Iga päewa, mis Gerhard weel waba oli, in-nuga maiststa kui taewalingitust. Iga tund oli kallis, mil ta wõis temale ja temaga töö-tada, sest igaüks neist wõis olla wiimane, tema waiitse, soowitu õnne wiimane.

Oli ta siis tõesti täitsa soowitu?

Ta waatas alla oma õnneprosshile, mida ta tänagi kandis.

„Sina! Kus on su wõluwus, ja uhke, jä-raw ehe? Kus on nende kiwide nõidwõim, mis peab armastatud mehe südame tõmbama minu juure, nii et ta minust iial ei wõi lahkuda?“

„Jõle — jõle! Kuidas wõid sa seesugust wõluwust uskuda, kuna su oma palaw armas-tuski seda imet ei jaksu teha. Jõle!“

Ja nagu oleks saatus talle ise wastuse an-nud, nii kajas ta mõtetesse äkki wali wallatu naer mehe suust.

Ta jahmatas.

Seda naeru oli ta juba kuulnud.

Ja äkki oli talle selge, et Viktor Ruden nõnda oli naernud.

Ta kargas akna juurest üles ja peitis enese toa sügawusse. Viktor ei tohtinud teda näha.

Ta kuulis wäljas kedagi möödumat. Aga alles kui sammud kaugele läksid, julgus ta jälle aknale läheneda ja waatas wargelt wälja. Ja siis nägi ta kaht sihwakat ohwitseri laial pea-teel. Ta filmad suurensid, ta nägi selle rüge-mendi mundrit, kus ta wend teenis. Kas tee-nis siis ka Viktor von Ruden samas rügemendis?

Et ta wend seal Viktori kõrwal sammus, ei suutnud ta ära tunda. Herrad olid juba kaugele ja ainult tagant näha. Ja Freda ei mõtel-nudki esiti sellele wõimalusele, et ta wend Vik-tori poolt Rudeni villasse kutsutud wõdraste hulgas wõis olla. Aga ta ütles enesele, et ta nüüd õige ettewaatlik peab olema. Keegi ei tohtinud Rudeni villas teada, et Hans tema wend oli. Kui hea, et ta teist nime kandis. Siis ei wõinud keegi mõttele tulla, et ta wõiks olla tema õde.

Aga mis siis, kui saatus tahtis, et ka tema wend kutsutud ohwitseride hulgas wiibis? Kuita temaga siin kokku sai? Kuita piinlik pidi see olema Hansule! Ei — niisugust kokkujuhutumist ei tohtinud tulla, kus ta teda pidi kas saigama wõi oma wahekorra üles tunnistama!

Ja ta wõttis nõuks õige ettewaatlik olla ja nii kaua kui rügement ligidal wiibis, mitte ühelgi tingimisel kutsut Rudeni villasse wastu wõtta. Loodetawasti oli Hans ta kirja õigel ajal lätte saanud, nii et ta juba teadis, et tema siin wiibis. Siis wõis ta wahelt ka tu-lemata jääda.

Ta hakkas kergemini hingama ja rahustus. Weel polnud midagi kaotatud.

* * *

Ohwitserid olid seni metsakesesse kadunud.

Ja nüüd olid nad jõudnud Rudeni villasse kus neid terrassil Gewa ja proua von Roda teretasid.

Gewa oli juba hommikust saadik majas ootamispalawikus ringi rännanud.

Kui ta nüüd parun Rambergi ees seisis, tõusis talle weri tahtmatult palgele. Ja Hans nägi seda. Ta süda hõiskas. Ta tõstis neiu käe oma huultele ja tundis, kuidas see wärises.

„Kuidas ma rõõmustan, armuline preili, et Teid jälle näen,“ ütles ta soojalt, täis siis-mist ärewust.

Särastilmil waatas Gewa temale näkku.

„Ja minu rõõm pole sugugi vähem, parun Ramberg. Ütlen Teile südamest tere tulemast!“

Hans waatas neiupele nii südamliku rõõmuga silma, et see ruttu ja kohmetult kõrwale pöö-ras — Viktori teretama.

See oli seni proua von Rodaga wastelnud. Nüüd kaelustasid wend ja õde üksteist südam-likust.

„Siin me oleme, Gewi, ja nüüd wõib te-gutsemine alata,“ ütles Viktor. Ja ringi waadates jatkas ta, „Kus siis Gerhard peitub?“

„Siin ma olen, Viktor, elusuureses,“ was-tas Gerhard.

Wennad teretasid üksteist. Siis ütles ka Gerhard parunile südamest tere tulemast.

„Meie rõõmustasime Teile tulekust juba ette. Palun, wõtke istet!“

Nad wõtsid päiksetelgi alla istet ja westle-sid elawalt. Gewa tahtis kõige pealt täpselt teada, kui kauaks herrad jääwad.

„Noh, täna sa meist enne õhtut lahti ei saa, Gewi, ja teistest kaaslastest, kes järele tulewad, ka mitte.“

„See on tore. Sa teistel päewadel? Kui kauaks jääb rügement meie lähedale?“ uuris Gewa.

„Kümneks päewaks, Gewi. Ja kui see wä-hegi wõimalik on, siis tulen ma oma sõbra Rambergiga iga päew tunniks wõi paariks sitta. Tulewal pühapäewal loodame jälle õhtu-poolitaks ja õhtuks priiks saada. Ole aga meie ülema wastu õige hea, et ta tuju heaks jääks,“ ütles Viktor.

„Teen kõik, mis wõimalik Aga wähe küllalt jääb mulle sinu ja parun Rambergi seltsist.“

„Jah, õelene, mis sa õige arwad manõwri olemast? Meil on ju teenistus.“

Gerhard tahtis öele meelega teha.

„Gewil on sellegipärast õigus, sest meile jääb wäheaega. Täitsa soojaks Te meil minna ei saa, parun Ramberg. Ja sellepärast peate mulle juba täna töötama, et oma jõulupuhkeaja Viktori seltsis Rudeni villas mööda saadate.“

Viktor heitis wenna sõnade ajal naljaka pilgu äkki punastawale õele, kes ruitu ja wargsest Gerhardi läit pigistaks.

„Spiiritus — kas märkad midagi?“ mõtles ta.

Parun Ramberg nägi Gewa punastust ja nägi ka, kuidas ta wenna läit pigistaks. Ja oleks waljusti hõiskata tahtnud. Ja tema filmis nägi Gewagi hõiskawat rõõmu.

„Ma tulen wäga, wäga heameelega, herra von Ruden, sest ma peaksin oma jõulud, nagu juba aastate laupa, üksi oma tühjas toas pühitsema, kui Teie minu peale ei halastaks,“ ütles Ramberg ärewalt.

„Hea küll — tehtud! Jõuluajal olete meil külaline,“ kinnitas Gerhard.

Ramberg pööras nüüd Gewa poole. Mõlemad noored filmapaarid särasid üksteisesse palawas rõõmus.

„Geldades, et ma ei eksita, mu armuline preili!“ küsis ta.

Gewa raputas energiliselt pead.

„Mitte sugugi. Meil on suur rõõm Teid oma juures näha. Muretsege enesele aga õige piff puhkusele.“

Teener tõi puuwilja. Westeldi lõbusasti, ja Gewa ning parun waatasid sellejuures ikka ja ikka jälle särawalt filma, nagu seda ainult armastajad teewad.

Ja Hans Rambergi südames walitses õnnetunne, nagu ta seda weel polnud tunnud.

„Issand Jumal taewas — kas lased ja mulle tõesti sihutele hiigladanne kaswada?“ mõtles ta ikka jälle, kui Gewa awafilmas temale sügawasse südamesse waatasid.

Wäheajal ootas Gerhard kärjilt juhust Viktoriga Freda üle rääkida, ja kuna seda juhust ei tulnud, tõi ta selle wägimaldselt esile. Ta tõusis ja ütles Rambergile :

„Armas parun, Teie wabandate mind weerand tunniks, mul on wennaga midagi rääkida.“

Parun kummardas.

„Palun wäga, ärge laske enast eksitada.“

Viktor aga tõmbas pea weiberdades õlade wahel.

„Di oi! Mis ma nüüd olen teinud? Kas tuleb mõni kolbusjutlus, mentoor?“

„On sul siis nii halb südametunnistus, Viktor?“ noikis Gewa.

Traagikoomilisest ohkas Viktor.

„Oh, Gewi, minu südametunnistus on üsna leeruline asi. Minul pole tema kohta midagi ütelda, aga teistel seda enam kas saan kõvasti, Gerhard?“

Gerhard naeris.

„Täna wõid rahulikult kaasa tulla. Sinu südametunnistuse peale ma täna ei kawatse tungida.“

Liialdama kergendustundega hakkas Viktor hingama.

„Noh, Jumalale tänu. Hakkasin juba wärtsema. Nii siis nägemiseni, Hans, Gewi, ja wõid wähest seni mu sõbrale Rambergile näidata meie waadimaja ja jahilaewa. Teda huvitab see. Ja siis wõid talle ümbrust sõnas ja pildis ette kujutada.“

Gewa punastas ja waatas kohmetult proua von Roda poole.

„Lõpuls teen Teile ka meeleshead, proua von Roda, kui Teid eksitamatult kodustele kohustele jätan? Kui Teie minu juhtimist usaldate, parun, siis saadan Teid heameelega Rheini ääre.“

Parun tõusis rõõmsasti ja läi kannad kofku.

„Kui Teid tülitada tohin, mu armuline preili.“

Nii läksid parun ja Gewa läbi metsatuka Rheini kaldale. Nad westlesid ja naersid, ja nende südames walitses sama hele päiksepaiste kui nende ümber.

* * *

Gerhard oli Viktori saatnud oma töötuppa.

Rahutult waatas Viktor wennale näku.

„Tead, mu wali wanem, sa oled pagana pühalik! Siia sinu pühamasse paika, mis ennem oli isa püham paik, kutsuti mind ikka ainult siis, kui ma midagi olin paha teinud ja mu patuse pea peale pidi tõrwa- ja pigisadu algama. Ja sinu kinnitusest hoolimata, et mulle seekord kallale ei kiputa, tunnen ma enese ometi piisut rahutu olemat,“ ütles ta pooleldi naerdes, pooleldi tusafelt.

Gerhard surus ta õlgadest naeratades toolele ja pani sigaretid tema ette.

„Arand tee midagi, nagu õleksid ja mind iial eriti kartnud, Viktor. Bealegi pole sa siin iial tõrwa ja pigi saanud, waid enam wähest häid ja wennalikke manitsusi. Wõi usud sa, et see nii ei ole?“

Viktor wõttis ta käest kinni.

„Teen ju ainult nalja, Gerhard. Jumal teab, sina oled minu uskawam ja omakasutum sõber. Sinuta oleksin ma nii mõnigi kord kaotanud õige suuna. Seda tean mina samuti kui

šina. Ja kuigi ma lord trotsivalt astu astusin, et sul õigus oli, teadsin ma alati. Olen ju pagana tervemeelne. Teised näevad oma saatusega h'rmsat waewa — nii näiteks Ramberg. Müts tema ees maha. Sina — see mees avaldab minu peale tõesti parandawat, ülen-dawat mõju. On läbi ja läbi täismees."

"Ma rõõmistan seda sinu suust kuuldes. Ja mulle näid tõesti, et läbikäimine Rambergiga sinu peale parandawat mõju avaldab."

"No jah — intmene ei taha ju ometi heameelega enese ees häbi tunda. Aga nüüd alga — mis on sul mulle ütelda?"

Gerhard tõmbas sügawasti h'nge.

"Seda pead sa kuulma. Lühidalt — mul on uus naissekretär."

Viktor waatas talle ehmunud otsa.

"Mõh — ega sa mind ometi siia ei kutsunud et mulle seda ütelda? Et Marbusch on lahkunud, seda ma juba tean. Ja mis? On ta siis vähemalt ilus?"

"Sa tunned teda Viktor. Lühidalt — tema on — Freda v. Waldau."

Viktor lähwas sirgeks.

"Tuhhat ja tuline! Kuudas ja sellega said hakkama?"

Gerhard raputas tõsiselt pead.

"Ära otsusta läbematuks, Viktor. Ma kartsin juba, et seda tead. Sellepärast tahtsin sind tema siinoleku wastu ette walmistada, enne kui temaga kokku saad. See oli juhus, mis ta siia tõi, juhus, mille juures me mõlemad olime süüitud — ausõna!"

Viktor naeris.

"Aga Gerhard, miks nii traagiliselt? Eriteks tean ma, et sa mingisugust galant juhust ei otsi, ja teiseks tean sama hästi, et preili von Waldau ei ole isik, kes jellesse suhtub. Nii siis — tervenda oma südant. Näen, et sind midagi rõhub. Ja viimaks wõin ju lord olla ka sinu pihhtisa, kuigi asi muidu harilikult ümberpööratud on."

Gerhard ajas enese sirgeks.

Ja jutustas lühidalt, kuidas Freda Kronau tehastesse tulnud ja et ta koha ennast ametist wabastada palunud, nähes, kes Kronau tehaste omanik oli.

"Aga ma ei wabastanud teda, Viktor, rõõmus olles, et ta siin oli, ja et ma teda üldse enam ära minna ei taha lasta. Lühidalt — tahan teda paluda, et ta tuleks — mulle naiseks!"

Viktor kargas püsti.

"Wälk ja pauk! Olen ikka ütelnud, et kui sina lord armud, siis asi tõsiselt lähed."

"Sellepärast palun ma sind tungiwalt, Viktor, temaga, kui ta'ga kokku saad, nii ümber

käia, nagu see kõlbab daamile, kes lord saab sinu wennanaiseks, kui ta seda tahab. Loodan, et sinul selle wastu midagi ei ole."

Mõttlikult silmitsej Victor teda tüki aega.

Siis ütles ta tõsisemalt kui see muidu ta wiis ol:

"Ei, selle wastu ei ole mul midagi. Sel puhul pead sa ju ise teadma, mis teed. Ja abiellumiseks oled sa oma kindlusega nagu loodud. Sina juba üle aja ei löö. Ja preili von Waldau on heast perekonnast, temal on puhas nimit ja hea karakter, ja ta on nii ilus, et ta isegi wärstitroonile wõiks ehteks olla. Et ta waene on, see ei wõiks sind takistada. Aga sinu asemel ei oleks ma mitte sündida lastnud, et ta siin esiti teenija koha sai."

"Do, olen loonud temale erilise koha," ütles Gerhard ja jutustas talle, et Gewa asja teab ja Fredaga sõbraks on saanud.

Viktor noogutas pead.

"Ilus, siis on kõik kõige paremas korras. Wastu waieldes mõtlestin just peaaesjalikult Gewa peale. Kui tema asja tunneb ja nõus on, siis on kõik hea. Lõpuks on ja jääb preili von Waldau ikkagi preili von Waldauks. Pih-lalaarid saavad kenad. Oled sa temaga siis juba kokku leppinud?"

"Ei, armastusest ei ole meie veel sõnagi rääkinud; üldse pole me midagi rääkinud, mida iga inimene ei oleks wõinud kuulda."

Viktor raputas arusaamatult pead.

"Sellega saad ka ainult sina hakkama, Gerhard! Oled selle pillitlusa olemusega iga päew tundide kaupa koos ja suudad ennast veel kõigest armastusest hoolimata temast aupakkisus kauguses hoida. Minul oleks see lihtsalt wõimatu!"

"Sa unustad, Viktor, et mina ei taha teda armastamisest määsida, waid tahan teda omale naiseks teha."

"Ei, seda ma ei unusta. Aga nii kui sina ei oõka ennast keegi teine walitseda, seda ma tean. Nüüd ole nii hea ja ära kauemini peatu. Halka kinni! Löö külge! Dan on isemeelne ja pole harjunud ootama."

"See peab sündima warsti, Viktor. Enne tahtsin veel sinuga rääkida. Ja siis tahan ma findel olla, et ma effipalwet ei awalda ja ja teda niiviisi eemale ei peleta."

"Nii siis — minu õnnistus ou sul. Ja kui ta juba minu wennaprouaks on saanud, siis pean tema ette küll põlwilt langema ja selle paha mulje kustutama, mis ta minust laewal on saanud. Millal saab siis teda näha?"

"Täna arwatawasti mitte. Ma ei lastnud teda täna meeleldi siia paluda, sest et meil

wõõrad on Tahan teda alles hiljem oma pruubina ehitada, mitte aga nüüd oma naissekretärina."

"See on ilus. Kus ta siis elab?"

"Naamatupidaja Krügeri juures."

"Aa, seal, kus Marbusehki elas?"

"Sealsamas. Sa saad teda ju neil päevil wistiski näha."

"Ilus. Aga et teisele teemile, umbes samasugusele tulla — mis arwad sa Rambergist ja Gewast? Mulle näib, seal algab midagi. Kas oled seda ka juba märganud?"

Gerhard noogutas.

"Jah. Ja Gewi ei waidlegi, et Ramberg temale meeldib."

"Tõesti?"

"Nagu ütlen. Ja kuna Rambergi wastu midagi muud ütelda ei ole, kui et ta waene on, siis wõime asjad nii areneda lasta, kuidas nad arenewad. Aga selle poolest peaks mul küll kindlus olema, enne kui jah ja aamen ütlen, et Ramberg Gewit tõesti armastab ja teda mitte ainult ta rikkuse ja oma waesuse pärast ei soowi."

Viktor naeratas.

"Noh, tead, Gerhard, meie Gewi on ometi armas ja magus olemus. Ja kellelgi ei oleks raske temasse armuda. Ja kui Ramberg tõesti pimedast peast ainult raha pärast tahaks naist saada, tema oleks seda wistiski juba ammu wõinud. Bealegi pole Gewi pea peale kutsunud. Tema uurib ise juba wälja, kas Ramberg teda armastab wõi ei. Niisuguseid asju ei maksa enesele ilmaaegu raskets teha. Hans Ramberg on aus ja tubli mees."

"Mun find. Ja sellepärast kutsusin ta — Gewi soowil — jõuluks meile."

"Nii, nii — see oli juba mõjuwaidus Gewilt?"

"Jah — ta armastab teda, ja ma tahan temale wõimaluse anda teda paremini tundma õppida."

Wennad rääkisid weel üht ja teist ja läksid siis terrassile tagasi.

Ramberg ja Gewa oli nende juure tulnud ja istusid wendade juure.

Gewa rääkis palju ja ärewalt. Sellejuures filmitjes ta küsiwalt Gerhardi.

"Noh, Gerhard, kas jutustasid juba Viktorile, et Freda von Waldau, teie reisitutus aarikul, nüüd sinu naissekretär on?" küsis ta.

Juhuslikult waatas Gerhard sel hetkel Rambergile näkku. Ja nägi selgesti, et see tujatas ja kahwatas, kui Gewa ta naissekre-

täri nimetas. See tekitis ainult hetke aega. Siis walitses Ramberg jälle ennast ja filmitjes nähtawa huwiga üht lulle, mis paljude teiste kõrwal terrassi äärt ehtis. Tingimata tahtis ta näidata, nagu poleks ta Gewa sõna kuulnudki.

Ja Gerhardil oli kummaliselt pahä tunne.

"Jah, Gewi, Gerhard jutustas mulle, et direktor v. Strahlen selle noore daami kauples, ilma et see oleks teadnud, kes Kronau tehaste omanik oli. Tõesti wäga eriskummaline juhus. Ja mina uskusin, et ta krahwinna Dorlaga seltsis weel Indias wiibib. Selle asemel on hea krahwinna — kahju sellest lenast prouast — jurnud ja preisi von Waldau sin Kronau tehastes."

Barun Ramberg oli nii põhjalikult lulle waatlemisele jumenenud, et paistis, nagu et kuulakski ta teiste juttu. Aga Gerhard filmitjes teda terawahti ja nägi, et ta näol haruldane põnewus seisis.

Ja kui nüüd Viktor äkki tõusis ja — met-sakeste poole tähendades — ütles: "Sealt tulewad meie kaaslased," siis tõusis ka Ramberg, nagu rõõmustaks ta, et jutt teisele teemile kaldus.

Aga Gerhardile paistis, et ta nägu oli kahwatu ja kohmetu. Wiinliku waluga, mida ta enesele ise ei osanud ära seletada, filmitjes ta Rambergi wargfelt ifka edasi.

Miks ehmatas ta, kui Freda v. Waldau nime kuulis, ja miks tegi ta, nagu ei kuuleks ta midagi, kuna ta ometi iga sõna salajase põnewusega kuulab? Kas tunneb ta Freda v. Waldaud? Ja kui ta teda tunneb, miks teeb ta, nagu ei oleks ta seda nime ial enne kuulnud?

Nii küsis ta eneselt. Ja just sellepärast, et Ramberg muidu wäga awameelne ja aus oli, paistis temale see salajashoidmine eriti filma. Kas olid Freda ja paruni wahel mingisugused suhted?

Nii küsis ta eneselt. Ja just sellepärast, et Ramberg muidu wäga awameelne ja aus oli, paistis temale see salajashoidmine eriti filma. Kuidas ta ka uskus, salajane tunne jäi ta rinda ometi, nagu oleks ta õnnele äkki langenud mingisugune wari. Ja ta ei jaksanud sellest lahti saada.

Kuid majaperemehe kohused ei annud temale aega mõilemiseks. Ta pidi külalisi tere-tama, nendega westlema, neid tutwustama Gewaga ja proua von Rodaga. Ja kobe selle järele palus proua von Roda lauda.

(Järgneb).

Kes ta oli?

Saksa kirjniku Hermann Dresler'i jutustus.

2

„Ja wõtlust ei näi ta oluud olevat!“ tähendas maat Wollner.

See oli tõsi. Koht, kus seisime, ei ilmutanud vähemalt jälge wõtlusest.

„Kes teab, millises seisukorras me Seileri leiame,“ ohkamine kõik, ja see tuletas meile meele, et meil aega ei olnud laua peatuda.

Wõitluse armija kaaslase jäänuse kaasa ja jätkasime otsimist.

Sellejuures nägime mitu korda samasugust jälge, nagu me — dr. Hellmann ja mina — seda juba hommikulisel jahikäigul olime näinud. Aga ühski koer ei tahtnud neid jälgi ajama hakata. Nad hakkasid wärisema ja wirtssema ning kitsustid endid abi otsides oma isandate lähedale.

„Kummaline wiis nende muidu nii julgete loomade poolt,“ ütles Bruhns. „Selle taga peitub midagi, peitub mingisugune õudne saladus, millest praegu alles wäsi pistkese murtüki nägime!“

Selle juures osutas ta rätikule, mis Hedemanni peab ümbritses.

Sulkuksime risti ja pöigiti, püüesid alati lastewalmis ja ise kobaras koos.

Umberpooltunnise otsimise ja kobamise järele hüüdis äkki Wollner:

„Seal — usun ma — nõjatab Seiler!“

Ta osutas ühele jäätapile, mille poolhämäruses lõepoolsest näha olid inimliku keha kontuurid.

Walju haukumisega ruttasid koerad meie ees sinna.

Mees oligi Seiler!

Sumalale tänu! Ta oli terve ja elaw!

Aga peagi mõistisime, et ainult ta keha elas. Ta waim oli kustutatud. Ning mingisugusele ülemaisele mõjule alistunud!

Ta wahtis meile wõrristades otsa. Wähemgi huwi ta näoilmel ei lastanud arwata, et ta meid oma kaaslastena ära tundis.

Me pidime ta peaaegu wägitwallaga ta kapi, kus ta konutas, wälja tirima.

Tema püüs seisits jäänud maas. Karwamüts seal kõrwal. Juuksed tolgenasid tolkudena ta näol ja palgel.

Ta wärises üle keha ja lastis enese ainult wäsu tahtmisel eemale wiia.

Oma nime hüüdmise peale ta üldse ei reageerinud, ehk tal küll kuuldenärwid korras olid.

Ta oli läbi ja läbi lollakas muutunud.

Katsumise temalt elamuse üle, mis teda nii hirmustas wapustanud, teateid saada, aga tema sunni tulid kuuldawale ainult kattised, segased, kogelemad hääled.

Ta silmad olid õudusest suured ja neist paistis kohutawuse ilme, mis meile südamesse lõi. Me mõtsime ta oma wähele ja lätsime temaga ja meie kohutawa leidusega nii ruttu kui wõimalik laagrises tagasi.

Arwus oli loomulikult suur, kui me oma läigu tulemuse teatasime.

„Ja ometi peame selle saladuse lahendamal!“ ütles Riismann wintskest. „See peab olema mõni rõõwloom, mõni erilist tõugu metsaline, kes meie kaaslaste kallale on kippunud!“

Dr. Hellmann oli surru pea lähemalt üle waadanud.

„Silmad on tarretult lahti. Kallalekippumine peab olema sündinud nagu wälk!“ ütles ta. „Arteeriatest pole were jälgegi. Täitsa wõtmatu on, et werepoonte rõhk niisuguse were-tühjuse tekitab!“

„On sul selle jaoks mõni seletus?“ küstsin mina.

„Jah, kohutaw seletus,“ wastas ta. „Ei wõi teistki mõelda, kui et metsaline on were katkirebitud arteeriatest wälja imenud, wälja joonud. Teistki on see täitsa wõimatu!“

Külmatärin wapustas meid.

„Palju niisuguseid metsalisi ei wõi siin ümbruses olla,“ arwas Bruhns. Muidu oleksime ometi tänasel jahikäigul mõnda neist pidanud näha saama!“

„Kas suudate jalajälje suuruselt selle metsalise üldsuurust kgi lähedaliski kindlaks määrata?“ küstsin mina. „Tema tugewus peab olema määratu, sest Hedemann polnud ju tõesti poistke, kes enese ilma wõtluseta alla andis!“

„Minu hindamise järele peab see loom olema, kui ta püüti käib, poolteist korda suurem kui tugew mees,“ wastas ta. „See tähendab, et tal peab olema ka üleharilik musklijõud mille wäsu ta kõige tugewam Genalt poeg laps on. Pea ei ole ära hammustatud, waid ta on siledalt keha küljest ära rebitud. Seda näete selgesti laelämuskulatuuri rippuwatest narmastest ja wõite isegi arwata, millist hiiglajõudu selleks waja oli ja on.“

Riismann tuhnis oma mõtetes waitfält põleva vihaga lättemaksu käiku nende hirmfate loomade vastu, kelle kaotamise taha isegi ta teaduslik huvi taganes.

Seda nägime ta näolt ja tundfime ta energiat seesugustes asjades.

Täna polnud enam kellegil lusti magama helta. Võimalik, et igas mehes elas salajane hirm, et ise selle eluka ohvriks võib langeda! — Aga viimaks otsustasime ometi magamis-kottideksse roomata.

Aga seebord ei pannud me enam koera wahiks, waib tõmbasime liisku, kes meist walwama pidi jääma.

Viis langes Imhofile, kes peale püüsi veel rewolwri walguzraletiga lastusse pant, et hädaohu lähenemise puhul meie laagriplatši ümbrust walguzstada mõiks. Kamp pidi, ta liisu otsustamisel, kaasklase asemele astuma ja ta wahetama teisel hommitukunnil.

Me jätme hilja magama ja meid äratas lühikese unumise järele jälle walt püüspant.

Silmapiilk largasime jalule ja ruttasime telgt ette.

Dõ oli päewaselge. Hiilgaw rakett lehwis õõtaewas. — Telgt ees seisis Kamp, wiha päraft hambaid kiristades ja kogu kehast wabisedes kui haawaleht.

Tema kõrwal maas lammas — Imhofi pea!

Kahmasime tohe püüsid ja lastime walguzkuule sinna poole, kuhu Kamp — ikla veel keeletu — käega osutas.

Ei midagi. Midagi polnud näha.

Viimaks suutsime kohkunud mehe rääkima panna.

„Tulin siia kolme minuti eest Imhofi wahetama,“ teatas ta. „Siis nägin mingisugust kolelist määratu kiirel saamul üle jää põgenewat, kolelist, kes oma käte wahel mingisugust keha nagu nukku kandis. Nägin seda tähtede hämaral walgel üsna selgesti ja lastin põgenejale. Kas ma teda tabasin, ei tea. Siis lastin tohe walguzseraletti, ei suutnud aga midagi leida. Alles nüüd märkasin ma järjult kohkudes seda seal!“

Ta osutas wereftühjale peole, mis ilmutas täpselt samu sümptoome kui Hedemanni pea. Hirmus! Kole!

Me olime kui kivistunud.

Stal elus pole ma enesest läbi woolawat tunnud seesugust ülemaist õudu.

Meie ärewus oli määratu. Muudugi ei õlnud magamise peale enam mõteda.

Palusime Kampi, niipea kui ta toibunud, lorb enesele ette kujutada selle salatigeda waenlase täpselt kuju ja suuruft.

„Ta oli wähemalt kakskorda nii suur kui Teie, herra doktor,“ tõendas ta, „käs lähel jalal nagu inimene ja jooksis tuhanelja kihutawa hobuse kiirusega.“

Me mõisime ta teate juures ainult usumatult pead raputada.

„Mis puutub kiirusse,“ ütles Bruhns mõttisledes, „siis võib Kampil õigus olla! Kui oletame, et need olewused mägestikus elawad, siis wajatakse määratud kiirust, kui tahetakse sealte poole õõga siia meie laagri juure jõuda.“

„Mina panen ette, läheme lorb sinna kohale, kus Kamp seda elukat nägi sel hetkel, mil ta temale kuusi järele saatis,“ ütles Riismann.

„Nõus!“ seletas dr. Hellmann üles karates ja püüsi järele kahmates.

Ka mina olin nendega mestis.

Aga ükski koer ei hakanud jälgt ajama.

Kamp juhtis meid.

Me wahitfime ja nuuskfime kui jahikoerad jälgt.

Dõsi! Lühikese windawända rännaku järele jõudfime kohale, kus mõni weretilkl lumes oli. Need weretilgad olid wärwilt kummaltfett heledad.

„Sellejärele on Kamp looma haawanud,“ ütles Riismann.

„Aga kas ei ole ta võimalik, et ta ohwri keha selle were on kaotanud?“ küsifin aina.

„See näib olewat võimaltu,“ wastas tema.

„Miks pidi peata keha alles siin — wähemalt kuusjada meetrit laugemal — werd jooksma hakkama? Pealegi on inimeseweri tumedam, isegi kui ta, nagu siin, tohe luffudes külmas.“

Otsfime veel teift werejälgt, aga asjatult.

Dr. Hellmann kllustas kepi raudotsa abil mõned weretilgad jääst, awas oma hõbetoofi ja asetab külmanud weretilgad sinna.

„Tahan nad läbi waadata,“ ütles ta.

Tulime teftlaagrisse tagast.

Dr. Hellmann hakkas tohe tööle. Lastis were üles sulada ja wõttis ette põhjaliku uurimise.

Meie kõik silmitfime tema tegewust suure põnewusega.

„Koh?“

Tema raputas mitu lorda pead.

„See kõlab liig fantastikuna ja absurdina,“ ütles ta wiimaks meie pealekäimisel. „Tahaksin pibada seda werd inimlikku tõu omaks, meie oma tõu mingisuguse degeneratfiooni omaks.“

* * *

Me lastusime tummalt ja murelikult laulwa teekatla ümber istuma.

Olime kõik mehed, kes surmale tihhti ja nitmesugusel kujul otsa waadanud, ja kartus oli meile õieti leidmata wõbras. Aga õud, inimliku hirmu kõrgetm tõus, oli meile hambaid kiristades otsa waadanud ja istus nüüd meie südamel.

Sgal ühel meist oli tunne, et surm õubjel kujul meie telgi ümber luuras, nägematult, kuulmatult ja ometi võib olla juba oma lähemat ohwrit välja otsides.

„Soolwin, et homme koidutulekul oma telgid siin kokku koristame ja „Centauri“ juure tagasi läheme,“ ütles Kamp, „sest ma ei tunne enamast siin enam hettefti olewat julge!“

Mõned kaaslastel olid sellega nõus.

Riismann aga protesteeris energiliselt. Tema tahtis, maksu mis maksab, igal tingimisel nende seljataguste kallalekippumiste toimepanija jälgile jaada.

Algas arwamiste ja mõtete wahetus, kus igaüks teisele järele andis, nii et wiimaks selles ühtinesime, et enne lõunat weel mägestiku jahiläigule läheme, siis aga lõpult oma polaarhiiglasemale tagasi läheme.

Hommitul jagunesime kahes wäeosaks.

Esimene jäi tellide juure maha. Tema pidi siin araminekuls kõik walnis seadma, et meil tagasitulekul enam aega kaduma ei läheks.

Meie teised sõitsime koeraregebel mägestiku poole, mis nagu suur mõistatus meie ees seisis.

Seekord otustasime üldse mitte lahku minna, waid tiheda karjana kokku jääda.

Riismann ja Bruhns asusid rongi etteotsa, meie teised järgesime koertega.

Need eht saanid jättime peale kase mägestiku jalale maha.

Jõudisime kohale, kus Hedemann esimesel jahiläigul surma leidnud, ja tegime temale sinna lihtsa ristid kahest kivist.

Riismann oli wahemaal kaugemale tunginud. Tema s kihas äge uuriatung.

Ustiselt ehmatas meid ta wilesignaal.

See kõlas kaugemalt ja näis tulewat mägestikust, mis pahemat lätt üles tõusis.

Kas ahwardas teda hädaoht?!

Kas oli ta kokku saanud ühega neist mõistatuslikudest hiiglastest? Sii oli ta kadunud!

Me wastasime temale koge.

Tema andis wastmärgi, ifka ja ifka jälle, et teaktime minnes wõtta õige suuna.

Jumalale tänu! Tähenäb: ta oli weel elus!

Me ruttasime, nii wäga kui libe pind meid ital lubas, ja nägime Riismanni siluetki mõne minuti pärast wastu taewast filma paistwat.

Ta wehtis kättega ja hüüdis meile midagi.

Me ronisime mäseina mööda üles ja olime õnnelikud, teda elusana oma ees nähes.

„Leidsin midagi,“ hüüdis ta meile wastu, „leidsin huwitawa asja!“

Üles ja otutas määratule jäarahwule, millesse mingisugune olewus oli külmanud.

Esimese pilgu järele portasime kõik kohudes tagasi; sest näha oli kõige esiti ainult üks pea, mis nähtawasti ilma kehata kristallises, läbipaistwas kestas seisis.

See pea sarnanes hiiglasuurele inimesepeale, ainult et huuled, põsed ja kõrwad ei olnud punakat karwa, waid olid walged ja weretunud.

Suu oli pooleldi lahti, nii et üks osa hambaid lahedasti silma paistis.

„Taimesööja hambad!“ ütles Bruhns esimese pilgu järele. „Sammaste lord just sarnane kui inimesel.“

Õsaesine oli laia wõlwiga ja masstiivne. Lõug tuli wist tugewamini esile kui harilikul inimesel, umbes nii, nagu me seda tunneme Asia rahwa tüübil. Suutsed olid walged, täitja walged, peaaegu hõbesäralised.

Sama hele, peaaegu wärwitu karusnahk katkis kogu keha kaelaft kuni jalataallani. Sellest siis ta tuli, et ta keha alles lähemal, terawamal waatlemisel üldse märgati, sest et ta ka wast jäätihiit waewalt filma paistis.

Kõige hirmsamad sel koletisel olid filmad. Need mõjusid otse õuduäratawalt, kohutawalt. Nad seisis pooleldi lahti nagu olewusel, kes parajasti unest ärtab, ja neil oli kallalekippuja orangutangu ilme. Silmaterad olid pikerguses ja rohkead ja nende iselaadiline wärwitu tagajetu äratas mulje, nagu oleks selle loomasurnukeha pilguks alles elu, mis waatlejat kohutas.

Koerad tõmbasid saba jalgade wahel ja lasisid enese kootsa.

Meie ise seisisime täis kohutuse jaladund. Minus tõusis mälestus neist wahtiwatest filmadest, mis olid esimesel õöl telgi alt mulle otsa wahtinud ja mu täitja tahtewõimetuks teinud.

Tõepoolest näis neist filmadest wälja hooawat hüpnootiline mõju, waenukik, tontlik fluidum, ja ükski meist ei suutnud nende elaw-surnute filmade pilku kauemat aega wälja kaunatada.

Ramp, kes wiimsena kohale jõudis, tõendas koge suurima kindlussega:

„Sellane loom oli see, kes Sathofi tappis!“

„Kas arwate selle koletise ahwitõugude hulka?“ küsisin ma Bruhnsilt.

„Sgal juhtumisel inimah uide hulka, kes...“ tähendas ta.

Riisemann raputas pead.

„Teie olete teises arvamises?“ küfistime meie.

„Jah, mina ei pea seda leidust üldse loomaks!“

„Me lohtufime tagasi.“

„Nimene?“

„Jah!“

„Sa ütles seda väga kindlasti.“

„Wahesti polaarmaade ürgelanikuks?“ katufime edasi nurida.

Tema kehitas õlgu.

„Wahesti ka — hm! — meietaaliste begeneratsiooniks!“ ütles ta miitvitades.

„Aga kust sai ta siia?“

„Me teame, et juba tuueteistkümmendal aastajal julged mehed läksid põhjanaba otsima. Nad ei tulnud tagasi ja ilal enam pole neist midagi kuulda olnud. Kas ei ole võimalik, et nad olid sunnitud siia jääma, kuna looduselõminud nende sõdurikõstasid purustasid, ja et nad pika nelja aastasaja kestel kilmaga kohanefid ja maapinnaoludega harjusid ning loomajarnasele astmele langesid? Francé on melle eluoluwõste kohanemisteguri selgeks teinud ja ka lugematude näidetega selgitanud, et selleks sugugi waja ei ole aastatuhandete pikuseid ajajärte.“

„Aga see suurus! Mis ulatab minu arwates wõhemalt kolmele ja poolele wõi neljale meetrile!“ waidlesin mina, kahtlusi awaldades tema oletuste wastu.

„Jah, see on hõmmastaw!“ mõndas ta. „Aga me ei tea ju weel sugugi, milliseni kohalife suuruseni inimsoagu wõiks siiguda, kui äkki kõid moodaja ühiselu funktsiooni tahtawad efitused kõrwaldataks! — Teame ju wäljataewamistest, et eelmiste aastatuhandete inimene meie inimõlme kehallife kaswu ja muhklijõu poolest kaugeft ütetas, ja sellepärast tohime küll üldse oletada ja ütelda, et keha omas arenemises seda enam tagasi jääb, mida enam areneb aju ja närwide tegewus.“

„Unname oma leidusele efitõsa erapooletu nime ja nimetame ta „walgeks loomaks,“ ütles Bruhns.

„Walge loom“ lonutas liikumatult oma jäises puuris, aga päiksekiired, mis jäärahnu seinest läbi tungides mitmekõwaduselt murdufid, äratasid mulje, nagu waheldus ta näomäng ja muutusid ta silmade ilme.

Wärsti hakkafime jäärahnu lahti kangutama.

See oli raske töö, sest jää killeus kwi klaas.

Saage meil läepärast ei olnud ja sellepärast pidime jääkepi otsaga efiti ettewaalklult

kraawikese sagama, mille ajajookul siuwendaftime lõhetks, kuni rahnu wilmaks lahti läks.

Me tõstfime ta reele ja sidufime ta sinna kinni.

Kõerad tahtfid seda loormat ainult wastumeelselt wadada.

Meie aga olime oma wäljasõidu tulemuslega rahul ja läksime laagripilatsile tagasi.

Kaaslastega oli lugu samajugune kui meilgi. Nad ei suutnud walge looma nägemist wälja kannatada.

Nähes meie leidu, põgenes Seiler karjudes, nii et meil waewa oli teda kinni püüda ja tagasi tuua. Ta wõrises kogu kehast. Me pidime ta siduma ja ühele reele kinni nallima, kui me ei tahtnud, et ta uuesti põgenes.

Me katfime walge looma telgiriidega kinni, et ta nägemine kedagi ei lohtutaks.

Nõnda lohtufime sealt õuduse kohalt, et jälle tagasi minna oma ilusa laewa kindlale pinnale.

Järgmise päewa hommikutundidel jõudfime sinna ja läksime wiibimata lae alla, et reistwõimuseft lord põhjalikult wälja puhata.

Teadwus, et jälle julged wõime olla, oli kirjeldamata mõnus.

Walge looma lastfime laewalaele tõsta.

Seal seifis rahnu, itka weel hoolega taetud, et laewawahtid, kes õõsel walwasid, endid ilmaaegu ei erutaks.

Üldiselt arwatakse, ja nii on ka minuga isiklikult, et inimene kõigega wõib harjuda, isegi õudusega, koleadega hirmuga.

Aga siin oli see wõimatu!

Kuudis ennaft ka walitseti, kuudis ka oma tundeid wallati — pikemat aega ei jõudnud keegi nende silmade pilgu wälja kannatada.

Hea, et walge loom nii kindlas puuris istus!

Me katufime oma jäämägestiku sõibu muljeid võimalikult unustada.

Minult üks meist tegi walge loomaga uuriha tungis elawalt tegemist.

See oli Riisemann.

Ka Bruhnsi nägin ma tihti jääpuuri ees ja pärast Riisemanniga elawalt waidlemas.

Bruhns hoidis oma ahwiteooriast kinni, kuna Riisemann oma arwamisele kindlaks jäi, et walge loom muud ei ole, kui begenereerunud inimesetiitüü.

„Me wõikfime selle ju kindlasti tõestada,“ ütles Riisemann, „ja nimelt sellega, kas tal puuduwad wõi alles on teatud soolikaosad. Tarwitfime walge looma ainult lahata.“

„Dien nõus!“ leppis Bruhns.

(Järgneb).

Põhjas.

Soome kirjanik Juhani Aho.

Mullu suwel wiibisime mina ja mu sõber maaler kõige põhjapoolsemal Savomaal ühes talus. See talu seisis ligi pool penikoormat kirikukülast eemal ja oli veetlev koht kitsal maakeel. Minu sõber oli tulnud sinna looduse järele pilte maalima, mina rändasin niisama ringi ja unistasin; üks või teine raamat käes, lamasin ma oma sõbra lähedal maas ja magasingi wahetewahel lopsakal rohuwäljal.

Me elasime õige õnnelikku ja muretut kunstnikuelu, röömsad selle üle, et meis peitus weel nii palju ürgmõtteid, mida meil jõudu oli ka teostada.

Talurahwas oli ka elaw ja rõõmus; peremees jutukas ja pisut kiitlev, aga hea südamega, tüdrukud targad ja alati wastusele walmid. Perenaine oli hea Savo naine peente näojoontega; pool nägematult talitas ta majas ja näis üldse kogu talu majandust juhtiwat. Tihti istusime kogu perekonna seltsis pärast suplemist ja õhtusööki suures suitsetamistoas või wäljas trepil ning westlesime elawalt tihti kuni keskööni.

Aga talus oli weel keegi, kes ühist westlustest iial osa ei wõtnud ja nähtawasti ka talu majapidamisse ei kuulunud. See oli keegi pikk, kuiwetu, keskealine, tõmmu mees, kel silmad sügawais koobastes ja paksud juuksed alati sasis. Küll sõi ta peremehega ühest lauast ja lõikas sama leiba, aga tal oli oma wõitoos ja piimakann. Istusime meie suitsetamistoas, siis istus tema koja trepil, ja kui meie kotta tulime, siis kobas ta tagasi ja ronis üles ärklituppa, kus ta, piip hambus, wälja järwele wähtis. Ta mahwis peaaegu alati tubakat; waewalt oli ta piibutäiest jagu saanud, kui ta selle juba jälle uuesti täitis. Midagi muud ta iial ei teinud.

Me ei näinud iialgi, et ta oleks saadetud tööle, põllule või metsa. Aga oma õngeridwaga wõis ta istuda tundide kaupa ja mõnikord tuli temale mõte ka wõrke parandada. Peale selle tõi ta kaks korda nädalas ajalehed kirikuküla kaupmehe juurest ära ja selleks kulus tal kogu päew. Kui ta siis wiimaks koju

tuli, oli tal alati lühikeseks näritud sigari ots hambus ja selle suitsetas ta siis lõpuks piibus ära. Ajalehed luges ta harilikult koduteel kraawikaldal läbi, kust me ta tihti oma rännakutel leidsime, pea täis sügawaid mõtteid.

Esialgul hoidus ta meist eemale ja pööras pea kõrwale, kui temast mööduisime. Aga kui ta oli hakanud meile meie ajalehti tooma ja me temale siis igakord sigari tasuta pakkusime, siis muutus ta juba elawamaks. Näis, et sigarid olid tema nõrgaks küljeks, sest isegi kui tal piip juba topitud, pistis ta selle kohe taskusse ja süütas põlema saadud sigari.

Kui me aga siis hiljem mõne põllu, heinamaa või metsa ääre olime pikali heitnud, siis järgnes ta meile esiti aralt ja teatud kauguses, tuli aga siis ikka lähemale, kuni ta mõne kiwi või posti tagast maalimist wõis silmitseda. Siis oli ta oma waatlemisele nii süwenenud, et isegi piibusuitsetamise unustas. Mina silmitsesin teda salamahti terawasti ja nägin pingutatnd elu ta muidu londis näos, kuna ta uudishimulikkude silmadega lõuendit ja maastikku wõrdles.

„Kas olete majarahwa sugulane?“ küsin temalt kord, kui ta meile oli järele tulnud.

„Ei,“ wastas ta kohmetult.

„Sulane Te ju ka ei ole.“

„Sulane? — Ei, see ma ei ole.“

Ma ei tahtnud küsida: „Mis Te siis olete?“ Ja kuna ta meid ei eksitanud, siis jätsime ta rahule, eriti sellepärast, et ta meile iseenesest meie maalimis-asjad järele tõi.

Tema sõnaahtrusest järeldasime, et ta võib olla peremahe sugulane on ja ta mõistus täpselt korras ei ole,

Kord katsusime parajal juhusel peremehelt tema kohta teateid saada.

„Tema mõistusel pole vähematki wiga ja meie sugulane ta ka ei ole. Ta on õieti üllas mees, ei ole ennast aga kõrgel osanud hoida. Tema wend, kes pealinnas ametnik on, tuli siia teda meile kostilepakkuma, ja nüüd on ta juba wiis aastat meil elanud. Tema wana

ema peab minule tema eest iga kuu kümme marka maksma ja raha tuleb alati minu nimele. Temale enesele annavad nad ainult riided ja mõne penni tubakaraha. Aga raha joob ta kohe ära ja peab leppima kodukaswatatud tubakaga ja taluriietega. Meil on kõwa käsk temale joovastawaid jookke mitte anda, waid ainult kohwi.“

„Kas teate, mis ta enne on olnud?“

„Ei, ja seda ta kirikukirjad wististi ka ei näita. Kui ta kord purjus oli, olla ta naiste ees kiidelnud, tema ei olla alati niisugune olnud, waid olla palju maailmas ringi käinud, paljude riikide pealinnades wiibinud ja oleks wististi saanud kuulsaks meheks, kui ta ei oleks leidnud kanget wastupanu. Tuleb ta joobnult koju, siis annab ta meile palju tööd, aga kui piiritus ära aurab, siis jääb ta jälle waikseks ja tasaseks. Ja sellepärast otsustasime teda meile jätta.“

„Teeb ta midagi?“

„Ei midagi korralikku, olgu siis, et suwel kala püüab ja talwel jäneseid. Mõnikord paneb ta kasuka selga ja läheb wälja lumetuisusse, et wäljas puuriidast puid lõhkuda wõi talli taga raagusid raiuda. See töö peab temale igatahes meeldima, sest keegi ei käsi teda seda teha.“

Küsisime, kuidas ta muidu aega wiidab.

„Talwekuudel toob ta laenuraamatukogust raamatuid ja loeb neid. Ja kui nad läbiloetud, siis wõib ta kogu päewa küljele wajunud peaga piipu imeda, nagu herrad teda on näinud. Ta ei räägi sõnagi ja ei kõnele ka, mida ta mõtleb. Kord esimesel ajal, kui ta siia tuli, ostis ta kaupmehelt paberit ja joonistas pliiaitsiga maju ja puid ja inimesi,“ — seletas perenaine, kes waheajal meie juure tulnud.

„Oo, see on laisklemistöö,“ ütles peremees üksluiselt.

Aga minu sõber oli saanud uudishimulikuks ja küsis, kas ta neid töid ei wõiks näha.

„Meie ei ole neid arwatawasti alal hoidnud, aga ometi wõib olla, et neist mõni tüdrukute sahtlites weel wedeleb. Mingisugusel rõõmsal hetkel kinkis ta nad neile ja kiitles, et tema tööd mitu sada marka wäärt olla olnud. Aga see on ju selge hullumeelse jutt.“

Aga perenaine käskis tüdrukutel sahtlid läbi waadata ja sealt leidsid nad mitmesugused paberid, millele kindel käsi musta kriidiga oli joonistanud toa, mille akna all seisid teljed ehk kangapuud. Naisterahwas, kes kanga kohal kummardas, oli sarnane wanemale talutütrelle selja tagast waadatuna. Teisele paberile oli ta joonistama hakanud hobust, kes kaewu ääres ämbrist wett jõi. Sulane hoidis ämbrist rakkeli kinni. Kolmas leht oli ainult pealiskaudselt skitseeritud, aga ometi wõidi näha, et joonistaja oli katsunud karjaaeda ühes lehmadega üles märkida.

„Aga see poiss on ju kunstnik,“ hüüdis minu sõber. „Waata ometi, kui tüübiliselt on joonistatud see noor neiu ja kui õigesti hobune! See on wäga hea kawand. Noh, nüüd hakkab ma temast aru saama!“

Ja nüüd seisis ajajooksul see imelik mees oma huwiga maalimistöe wastu selgemini meie ees. Nüüd sain ma aru pilgust, millega ta minu sõbra tööd jälgis ja maali ümbrusega wõrdles. Minus ärkas lust teda lähemalt tundma õppida ja ta elust midagi lähemat kuulda.

Aga lähemal hommikul ootasime ilmaaegu teda, ehk küll mu sõber ranna ääres talust oli hakanud uut suurt pilti maalima. Ta tuli kalapüügilt koju, aga niipea kui ta meid märkas, ei tüürinud ta mitte nagu harilikult paadisadamasse, waid tuli kaugemal maakeelele maale ning tegi suure ringkäigu ümber põldude, enne kui koju läks.

Ta ei tulnud päew otsa alla meie juure ja kui teda hiljem trepil kohtasime, hoidis ta meie pilgu eest kõrwale ja wastas waewalt meie teretusele. Hiljem kuulsime, tüdrukud seletanud temale, et me ta joonistusi näinud. Siis nõudnud ta need kohe tagasi ja põletanud arwatawasti ära.

Wististi oleksime talust lahkunud, ilma et selle saladusliku mehe kohta oleksime lähemaid teateid saanud, mehe kohta, kes ikka weel meie uudishimu äratas, kui lihtne juhused meile ta saladust ei oleks ilmutanud.

* * *

Jaaniõhtul olime talu taga kõrgel kungul tõrwatud paadi, mis olime ostnud, ja wana tõrwawaadi, mis peremees

meile annud, põlema pannud. Jaanituli! Kuna see päew ühtlasi minu sõbra sünnipäew, olime otsustanud wanad mehed grokki, noored õlut ja naised limonaadi jooma kutsuda. Peale selle oli meil naiste jaoks weel maiustusi. Kuna kõike seda ette walmistasime, wiibis meie imelik sõber õues, aga nähtawasti vähem kartlikuna kui harilikult. Ja kui me ühise supeluse järele talust wälja rändasime ja tema just tee kõrwal seisis, siis küsisin, kas ta ei tahaks meie seltsi tulla ja meiega kingul koos klaas grokki juua.

Ta tänas, silmanähtawalt kõige suurema rõõmuga, kui ka pisut wiivitades ning kohmetult, ja palus, kas ta ei tohiks poissi aidata õllekorwe üles kingule wiia.

Kui olime kohale jõudnud ja omad joogid mäeküljele suurele tasasele kiwile asetanud, hakkas ta noorte inimeste seltsis tule jaoks raage ja okse kokku kandma. Kuuseoksad seljas, läks ta meist aegajalt mööda, wiskas kandami maha, nii et praksus, ja läks sama teed jälle tagasi metsa uut tooma. Aga kui me teda katsusime enesele grokki tegema, tuli ta meie juure, kus peremees ja weel paar ta naabrimeest ühes meiega ringis istusid.

Ta käsi wabises silmanähtawalt, kui ta wett klaasi walas, ja sõrmed kõwerdusid kramplikult, kuna ta sukruutoosist sukrut wõttis; ainult suure waewaga sai ta mõne sukrutüki wette lasta.

Selge oli, et ta grokki juba ammu enam ei olnud joonud. Me lõime klaasid temaga kokku nagu teistega ja rääkisime ilmast, wiljakaswust ja lõikuse lootustest, ilma et teda oleksime eksitanud. Waheajal maitses ta hoolega klaasi ja tõmbas sügawaid sõõme paberossist, mis ta otsani ära suitsetas, et kohe jälle uuele tuld otsa panna, ilma et keegi teda selleks oleks julgustanud.

Aga äkki küsis ta:

„Kas tuld ei pandagi põlema?“

Ta waatas meile otseti silma ja ta näoilme muutus elawamaks. Ta silmis säras nõrk rõõm ja ta näost oli harilik kohmetus ja kartus kadunud. Ja kui me poisile hüüdsime, et ta tule põlema süütaks, wõttis ta klaasi ja ütles põhjendamata pühalikult:

„Kas tohin juua herrade terwiseks?... Meid ei ole küll tutwustatud... mu nimi on Forsberg.“

Me tänasime teda ja pika imewa sõõmuga tühjendas ta klaasi pooleni.

Me kõik läksime kingule tule süütamist silmitsema. Tema andis poisile nõu, pangu ta tule mitmesse kohta.

„Siis näete, kuidas ta loitma hakkab,“ ütles ta.

Me seisime ringis ümber loitwa tule, mis pragisedes ja kohisedes mitmelt poolt tõusis üles kuuse latwa, mis hunikule oli toeks pandud. Sinna üles jõudes löid leegid laksudes kokku ja ulatasid keeltena üles õhku

Poisikesed hüüdsid hurraa ja wiskasid aegajalt kuiwi oksid tulele lisaks.

Mina silmitsesin Forsbergi, kes minu kõrwal seisis ja üksisilmil tulle wahtis.

Ta seisis harkis jalgel, käed püksitaskus, kübar teisel kõrwal ja kustunud sigariots suus. Ta silmis loitis tõsine, uuriw pilk, nagu see maalritele tihti omane on, kui ta uue teemi leiab. Ja äkitselt sirutas ta käe wälja, näitas taewale ja tulele ning ütles mulle:

„Effekt seal on suur!“

„Tõepoolest,“ wastasin ma pisut imestades.

„Taewas seal — waadake, kui sammetmust ta on ja siis üleminek selgele, pisut kaugemal, waadake neidude punaseid palgeid ja siniseid põllesid, kuidas nad sirawad, need wärwid — see on tore — eks ole — seal kaugel wõidab jälle taewawalgus!“

„Jah, Teil on õigus,“ ütlesin ma. Ma ei leidnud silmapilgul teist wastust, aga ma ei wõinud ka küsimata jätta:

„Kas olete maaler?“

„Jah, olen maalinud.“

Enam ta ei wastanud, waid jäi tüki aega samasse seisakusse. Aegajalt tuskatas ta nägu ja mulle näis, nagu oleks ta wärisenud. Nähtawasti hakkas grokk talle pähe tõusma.

„Siis joome nüüd ühiselt proosit — jooge, neiud ja peiud, jooge õlut ja limonaadi — ja siis tantsime!“ hüüdis mu sõber.

Kogu jagunes wäikesteks salkadeks, ühed kiikusid, teised tantsisid. Talumehed nihkusid oma klaasidega tulele lähemale, meie, kolm arwult, istusime

oma klaaside ümber. Forsberg ühines kohe walmilt meiega, kui seda palusime.

„Olen kuulnud, et olete tegemist teinud maalimisega,“ ütles mu sõber, kui enestele olime teinud wärske groki (punshi). Meie külaline oli selle omase hoolega teinud ja sellest pooleldi konjakiga täidetud klaasist tubli lonksu wõtnud, ilma et oleks oodanud suhkru sulamist.

„Oo, ma ei ole enam palju aastaid maalinud!“

„Noh, aga Teie joonistate ju?“

Mees ei wastanud, waid jõi uue lonksu ja imes siis jälle paberossi.

„Kas olete sama Forsberg, kel Helsingi „Athenäumis“ kaks pilti on?“

„Jah, seal on neid küll kaks. Aga nad ei kölba.“

„Kas tohin küsida, kas olete Düsseldorfis õppinud?“

„Ei, olen olnud ainult Pariisis.“

„Jah, se da näen Teie waatest loodusele . . . sinna peawad küll kõik minema meie päewil . . . aga wanasti wõidi maalida Düsseldorfis . . . seal oli see ka, kus Holmberg maalis.“

„Teie tundsite teda?“

„Miks ei pidanud ma teda tundma, kuna me ju iga õhtu kõrtsis istusime. See oli energiline mees,“ hüüdis ta, nagu oleks ta äkki wadjadust tunnud, oma tagasihoitud tunnetele wärawaid lahtiteha, „ei, teie uuemoodilised noored Pariisi-maalrid, teie ei ole weel õppinud loodust nii mõistma kui tema . . . Teil ei ole ideaale . . . Teil ei ole ideaale . . . aga kunstis peawad olema ideaalid . . . Silmitsage kord seda suweööd . . .“

„Aga miks ei jätkanud Teie?“ küsis mu sõber, pilkaw toon hääles.

„Mina ei räägi iseenesest ja ka mitte Teist . . . ma räägin suurtest maalritest . . . aga mis tähendawad üksikud isikud? . . . Surewad, aga kunst elab . . . kunst elagu, sest ta on püha, ülew! Elagu Soome kunst!“

Ta tõstis klaasi wägewa käeliigutusega. Weri tõusis temale ikka enam pähe. Ta silmad läikisid ja nahk ta otsaesisel muutus segaseks nagu ta mõtet ja kõne.

Uudishimulikult silmitsesime teda.

„On Teil weel tubakat? — Tänan! Palun wabandust, aga ma olen pagana rõõmus, et leidsin koleegad . . . —“

Miks ei ole Teie Düsseldorfis studeerinud? . . . Mul on, nagu oleksime wananad tuttawad! . . . Ka mina olen sündinud Arkaadias! . . . No jah, aga mis pean enesest rääkima, sest — ma olen ju ainult wrakk — wana laew, mis on läinud — põhja!“

„Millest Te seda nii julgestt järeldata? — Teie olete liig suur pessimist.“

„Mina ei tea seda ka, ja ei ole ka kedagi teist, kes seda wõib teada, aga ühel päewal tuleb inimesele kindel usk ja ta tõendab edasi, et see ja see täitsa wildak on — wrakk . . . see oleneb täiesti oludest, kas inimesel õnne on wõi ei ole . . . Teie olete meie päewil nii pagana praktilised — aga seda ütlen ma Teile, et Teile weel näitan . . . Andke mulle homme wärwid ja lõuend, noored herrad . . .“

„Heameelega!“

„Jaa, jaa, jaa, . . . nii ütlete, heameelega . . . Teil on hea tehnika . . . see on nüüd minu nõrk külg, aga tehnika ei ole ka kõik . . . Holmberg ütles, mul olla hea wärwimeel . . . wabandage, et ennast ise kiidan . . . maalid Athenäumis pole midagi wäärt. Seda tean ma küll, see on ainult plärts.. aga mul on olnud kaua aega hea idee, õigemini kaks ideed . . . niisugune walge suweöö, kus tuli loidab . . . ja siis rahwas tule ümber . . . tule ja walge öö wõitlus . . . kas saate aru? . . . Oh ei, Teie ei mõista mind, ja mina ei oska rääkida . . . Tont wõtku kõik! Teie terwiseks, mu herrad!“

Ta hakkas kibedaks minema, sai aga jälle pehmeks, kui mu sõber tähendas, et mõte tõesti peen olla. Talle tulid pisarad silma ja ta hakkas poolteed enesele rääkima.

„Seesugune suweöö, seesugune tore Põhjamaa suweöö! Kui ilus! Kui ilus! Miks ei ole seda maalitud? Seal laine tub roomets . . . ja seal teisel järwekaldal seisab onn . . . udu hõljub kaldal . . . Lehmakellad kõrisewad . . . aga see ei puutu küll asjasse . . . ja mispärast ei wõi see puutuda asjasse? See maal peab olema nii hästi maalitud, et arwatakse kuulwat lehmakellade heli ja teisi toone . . . paljuid teisi toone — mis ütleb Topelius Põhjamaa suweöö selgusest: „Nad on maalinud päikest ja kuud ja taewast igast seisukohast . . . taewas — jah, aga suweöö

selgust, kus warju ei ole, aga kus walgust on . . .“ ei mäleta enam . . . mul pole energiat . . . ega tehnikat . . .“

Ta katsus põgenewaid mõtteid koguda sellega, et klaasist hea lonksu jõi, aga ei osanud ometi wäljendada, mis ta heameelega tahtis ütelda

„Ei . . . nüüd proosit! Ei oska edasi minna . . .“

„Kust Te seda teate? Wõib olla saab kõik jälle heaks, kui ainult katsete.“

„Mis Te ütlete? Ei, see ei lähe . . . Seda teate wäga hästi; loen seda Teie silmist, et seda ainult wiisakusest ütlete . . . aga mina ei hooli kaastundest . . . isegi kui minust midagi ei ole saanud, kuulete, Teie piinate mind . . . Kui Teil weel enam konjakut on, siis andke mulle sellest pisut!“

Peremees oli parajasti meie juure tulnud enesele uut klaasi walmistama, ja wastas nüüd pooleldi naljatades:

„Pole hea temale enam anda!“

Oli üsna iseäralik näha olnud, kuidas mitmekesised tunded ja meeleliigutused wana maalri näol olid waheldunud Pikkamasi lödwenesid kütkeid, mis ta hinge muidu wangistasid. Temal oli julgust rääkida, ja selge oli, et ta just seda katsus wäljendada, mida ta kaua aega eneses warjanud.

Wiimaks oli temas pikkamasi jälle ärganud kunstnikutung. Jalapaksusest jääst sulas wälja lootus ja peaaegu pirsarsilmil kõneles ta oma salajamatest mõtetest. Lühikese silmapilgu usaldas ta jälle iseennast, sai aga samal hetkel segaseks; usaldus kadus ja muutus kibeduseks. Ja parajasti kõige ebasoodsamal hetkel tuli peremees ja tuletas temale meele olewiku. Ruttu kui wälg leekis kibestus ta silmis ja ta suu tõmbus kurjalt kõweraks.

„Mis Teie siit otsite? Minge oma teed!“ hüüdis ta temale.

„Noh, olen ju ka õieti kutsutud külaline . . . jah, kui herrad soowiwad . . .“

„Ei, ei, tõesti mitte! Istuge aga siia, siin on meile kõigile küllalt ruumi.“

„Mina ütlen Teile, peremees, see on Teist hõoweldamatus, siia meie juttu segama tulla! Mis on Teil sellega tegemist, kas ma joon wõi ei joo?“

„Ei, mul pole sellega asja, mitte wähematki, miks wõtate mu nalja nii pahasti wastu, Forsberg?“

„See polnud nali — ei, Teie olete tige mees. Nuusid minu ümber nagu salapolitseinik — lähed ja küsid igas külas, kas ma seal olen käinud ja joonud... lobised kaupmeeste juures ja kirikukülas.. kas oled sa minu eestseisja, kui küsida tohin?“

„Kes on sulle seda jutustanud? — Kas on herrad iial kuulnud, et ma...“

„Oo, tean, et sa ringi rändad ja kiitled... Oled tühine kiitlew mehike... ja weel toores ka.“

„Sel kombel püüab ta alati tüli norida; nüüd wõiwad herrad ise näha, niipea kui ta pisut on joonud... ja olla ise olnud peen herra. See oli küll wist närune suurus.“

„Oled loll... wihkan sind ja pöoran sulle põlgusega selja.“

„On ometi ime, et sul weel kõl bab minuga ühes lauas süüa.“

„Selle eest ma maksan!“

„Sina, sina maksad? Ei, teised maksawad, mis sind sööd... Sa jood ära wiimse kui penni, mis ise teenid.“

„Sina oled joomiseks liig ihne!“

Niisugusel haledal kombel taplesid nad edasi, kuna kõik inimesed neid ümbritsesid. Forsberg oli oma klaasi waheajal konjakiga täitnud ja jõi seda wahetpidamata ilma weeseguta.

Ja mida enam ta jõi ja waidles, seda sügawamale langes ta oma igapäise ümbruse haridusastmele. Iga vähemgi peenendus kadus ja ta sõnad ning käelaiutamised tuletasid meele mõnda joodikut nurgaadwokaati.

Meile ei meeldinud see kirumine ja me palusime teda meie seltsis ära tulla. Aga nüüd pöördus ta wiha meie wastu. Õnnetu talendi täie kibedusega hakkas ta minu sõpra mõnitama:

„Jah, Teil on see wõimalik! Teil on head sugulased, protektsioon ja stipendiumid, aga kes kurat küsib waese rahwa lapsest!...“

Siis unustas ta waesuse ja hakkas taewast, maailma ja iseennast kiruma.

„Aga kuulge ometi, inimene!...“

„Jätke mu rahule!... Minge mu silmist!.. Teie herrad ja narrid! Olen wrakk, põhjawajunud rambe... aga küll ma tasun kõigele maailmale kord kätte. Wõtaks tont!“

Ja ta wiskas tühja klaasi wastu kiwi puruks.

Aga kui ta teisegi klaasi tahtis vastu kiwi wisata, kahmasid sulased temast kinni ja siis tuli kakelus...

Tema oli waimlisest ärewusest täitsa hingetu ja wäsinud, ja kui ta oli saanud mõne lopsu, siis tuikus ta ja kukkus pikali.

Jalule ta enam ei saanud ja mõne asjatu katse järele — jäi ta magama.

Meil oli temast kahju; peale selle pahandas mind talusulaste tegu, kes teda raputasid ja tema kulul püüdsid nalja teha. Riided korratuses — see tähendab need wähesed, mis tal seljas olid — kõhn rind paljas, pealagi paljas ja läikiw, kübar kadakapöösas ja suunurgad londis kui surnul — nii pikutas ta seliti ja hingas raskesti.

Päike oli juba tõusnud ja Jaanipäewa esimesed kiired heitsid walgust sellele wiletsusepildile.

Temal olid olnud ka omad unistused, ja nagu tähed, mis udusest taewast paistawad, olime praegu näinud üht jälge tema minewikust.

„Alati kui üht niisugust põhjaläinud ametiwenda näen,“ ütles mu sõber kur-

walt, „tunnen imelikku pistet südames. Kes teab, kui kaugele ta oleks jõudnud, kui olud oleksid olnud soodsamad, ja kas ta ei oleks samadel tingimustel saawutanud palju enam kui mina ja paljud teised. Sul on ehk meeles tema maalid, mis ma sulle kord näitasin, need ilmutawad algupärasust asusaamises, kuigi nad täis wigu, mida ta ju ka ise oma tumedas kõnes tunnistas.“

Me kihutasime edewad poisid tema juurest minema ja kõik teisedki läksid koju. Hiljem wõttis mu sõber tema palitu ja laotas selle temale peale, et tal külm ei hakkaks.

„Las ta magab. Homme wõtame ta oma hoole alla; wahest suudame temast weel midagi teha.“

Aga meie ei näinud teda ei järgmisel ega selle järgmisel päewal. Alles kolmandal päewal tuli ta tallu tagasi ja hüüis ümber elumaja sauna, kus ta magama heitis. Seljas olid tal ainult weel särk ja püksid. Mütsi ja minu sõbra kuue oli ta, nagu hiljem kuulsime, kirikuküla kõrtsi wiina eest panti pannud.

Kaks laulu.

Ed. Wöhrmann.

Ma unistan . . .

Ma unistan kevadööl õues,
mu mõtted on hämarad.
Kõik tähed ja kuugi on säral,
ja sirelid õitsevad.

Ma unistan . . . ja minu noorus
mu waimu eest mööda läeb —
läeb mööda, kui oleks see eile,
silm kõike nii selgesti näeb.

Ma unistan . . . näen oma ema,
nii wanakest, mullakest,
näen kõiki mu lahkunud sõpru
ja — südame kullakest . . .

Ma unistan . . . ja minu palgelt
on veeremas pisarad . . .
Kõik tähed ja kuugi on säral,
ja sirelid õitsevad . . .

Walged sireliõied.

Mu akna all õilmitseb aias
üks käharpa sarelipuu,
seesamane, millest nii palju
on unistand laule mu suu.

Kui lumi, nii walged ta õied,
nii õrnad ja ilusad nad,
just nagu mu lapseea päewad,
mu nooruspõlv, kevadeaad.

Just nagu mu luule, mu ihad,
mu neiu, mu esmane arm . . .
Nii õrnasti õitsevad nemad,
ehk ongi torm mõnikord karm.

Mu luule, mu neiu, mu sirel,
teid ülistan surmani ma!
Kuid kuhu on jäänud mu noorus?
Ei sellest ma aru siin saa!

Heade pidusöök.

Saksa kirjanik E. von Bahder.

See maja pidi see olema —

Kaks wõtit kõrisesid waewalt kuuldawalt, raske lukk napsas kuiwalt, wärawapool andis tasakesi kiunudes järele. — Oli see siis tõesti see maja —? Kas polnud siin eksitust—?

Kahtleja hiilis maja öisesse neljanurgelisse õue... Tõsi! See ta oli! — Seal—

Warjuna, tasakesi hüpates, libises mees nüüd edasi, pööras paremale poole. Kobamine, otsimine, hiilimine, roomamine... Kätel ja jalgadel liikus ta edasi, ühest, teisest, kolmandast aknakwadraadist mööda neljandani. Siis lühike kolmweerandtakt suure ruudu aset täitwale papile.. Kuulatakse... Waikus. Weel kord sama koputamine. Papiükk libises alla, nõrk walgusehelk säras ja mehehäääl sosistas:

„Olete Teie see, kindral?“

Kõhatas.

„Tulge!“

Aknapool awanes, wäljasseisja roonis sealt läbi, libises alla.

„On teised ka juba siin?“

„Jah, kindral, kõik!“

Mõlemad sammusid läbi madala, niiske keldri, lükkasid ukse lahti, astusid teise, tuhmilt walgustatud, täissuistetatud keldriruumi. Hallitusseentega ja särawate weetilkadega kaetud müüride ääres seisid kolm puust magamiskoikut. Pahastilõhnawad õled, kaetud auklisest kotist, wahtisid sealt wälja. Katkine laud, mõned wanad toolid ja taburetid ning roostetanud plekkahi olid selle asumiskoha ainsad „mööblid.“

Wiis meest, kaetud naruste mantlitega, istusid külmetades ahju ümber. Põnewalt waatasid nad tulijale oma kurbade silmadega wastu.

„Tere õhtust, herrad!“

„Tere õhtust, Aleksei Nikolajewitsh!“

„Noh, herrad, kuidas on? — Kas olete midagi saanud?“

Raske pearaputus oli wastuseks.

„Ei midagi? — Noh, mina usun, et mul oli õnne!“

Teised tõusid ja piirasid ümber mehe, keda nad „kindraliks“ nimetasid, ja hakkasid küsima.

„Mitte ärewaks saada, armas professor! Ja Teiegi, Peeter Petrowitsh, peate ennast walitsema ja mitte kohe pisaraid walama! Mul on kõigi jaoks midagi!“

Kindral, sest ta oli tõesti wäljateeninud kindral, istus wäsinult koikuäärele ja silmitses koosolijaid oma suurte, tarkade silmadega. — Seal nad nüüd seisid, ajalooprofessor Bauer, Peeter Petrowitsh, kergesti liigutataw arst, mõlemad wanad Grannikowid, kes kord tuntud adwokaadid olid, Feodor Andrejewitsh Koltubejew, samuti wäljateeninud kindral, ja Saitsew, wana ülemkooliõpetaja.

„Aga, mu herrad, — ärge lootke liig kindlasti —“ Aleksei Nikolajewitsh, kindral, tõstis käe, — „ometi — wahest on meil homme, mida otsime!“

Teised hakkasid kuuldawalt kergemini hingama, imesid kergendatult omatehtud wilkat, ajasid oma wana kүүrus keha sirgemaks, kobasid kätega oma otsaesist ja habet, pigistasid silmad hetkeks kinni. Kas Jumal ometi halastas nende peale?...

„Mul on endisest ajast wäike ühendus, mees, kes kord minu juures feldweebel oli ja nüüd miilitsionär on. Tema juhtis mu tähelepanu sellele, et homme hakatakse Sofiewskaja tänawat uuesti sillutama. Seal wõiksime — kui meil õnne on — seda leida, mida me juba nädalaid ja kuid oleme asjata otsinud — tööd...“

„Jumal andku seda!“ hüüdis Peeter Petrowitsh.

„Weel midagi, mu herrad! Kui tahame, et me püüdel üldse tagajärgi on, siis peame juba homme õhtu minema Sofiewskajale, et tunahomme enne teisi wõistlejaid kohal oleme. Küll wõetawat tööle ainult sissekirjutatud töötajad, — seda oleme ju meiegi, — aga te teate ju... Wõib olla aga saab seda ometi kuidagi teha, kui meie lõpuks ometi kord julgust leiame — waletamiseks...“

Kõik waikisid tüki aega — tundes alandust, millega nad kord jälle pidid

leppima. Siis aga sai elutahe neis raukades jälle võidu.

„Olgu nii! Nälgime homme veel, ülehommega aga, kui Jumal tahab!“ Wana kindral lõi risti ette. „Nii siis — nägemiseni, mu herrad, — homme öösel Sofiewskajal!“

Näljastena ja lootuseta olid need seitse siin koos — näljastena läksid nad laiali — sädemekene lootust näruste riiete all.

*

Hotel „Suisse“ suur saal oli täidetud hullawast, joobuwast, walgusestärast pidustusest. Orkestrihelid, klaaside kõlin, korkide paukumine ja hääletõmin kajasid kõrges ruumis; lumivalgete linadega kaetud, lilledega ehitud, wäkuwate ja sirawate nõudega kaetud laudadel seisid kõige ilusamad road, kõige kallimad kristallkarikad punase ja heleda weiniga, kihisewa wahuweiniga, napsiklaasidega ja kirjude kandraamidega, kaawiari- ja puuwiljawaasidega. Naised ülilmoosates kleitides, õieti öelda peaaegu riideteta, kõik Pariisist toodud, pead wäärtasjadega ehitud, kõrwad, kaelad käerandmed, sõrmed käewarred sõrmustatud ja ripatsitega ehitud, — lai, pealetikkuw, parfüümitõhnaw rikkus, talmielegants. Mehed sellewastu, sama pidulikust tujus, enamasti frakis, mõned smokingis, mõned ka Wene särgis. Mitte, nagu ei oleks neil olnud toredamat ülikonda, ei, nad olid ümberriietumiseks lihtsalt laisad — ja lõpuks olid sel riietusel ju ka omad head küljed — —

„... ja nii ütlen ma teile siis tere tulemast sel kehwal pidustusel kui meie wendluse armsatele wõrastele. Teie teate ju, et meie wendlus ainult headuse kõrgemaid sihte pooldab...“

Järgnewad sõnad kustusid mürisewasse kiidutormisse.

Kõneleja, mees, kes Wene särki kandis, aga ise mitte wenelane ei olnud — istus toolile ja pidu kestis edasi. Waagnad ja waasid wiidi tühjalt wälja ja toodi täielt sisse, uued pudelid tehti lahti. Kellnerid ruttasid siia ja sinna, nihutati toole, löödi klaase kokku. Wali naer kõledatest naistekõrdest, nilbed

kõnekäänud joobnud meestesuuast pörkasid kokku, leidsid üksteist, saadetud mõistwatest pilkudest. Ja kõige selle üle kohises orkestrimuusika.

Kui hommik ahetas, oli „heade“ pidulauast külaliste enamik osalt wabahtlikult, osalt mittewabatahtlikult lahkunud. Ainult veel umbes tosin joobnud käratsewaid noori mehi, juhitud mehest, kes pidukõne pidanud, püsis veel sektipeekrite ja kaawiariwaagnate juures.

„Kuidas oleks lugu musta messiga—“
Wene särki kandew mees wiskas igawalt käega.

„Aga troikasõit linnast wälja —?“

„Ei, ei! See pole ka midagi! — Mina esitan teile millegi parema, millest ma ikka veel — nalja saan!“

Wene särki kandew mees tõusis waarudes, wankus akna juure, kiskus selle lahti ja tõmbas eesriided üles.

„Hei! — On seal keegi?“

Teised ehmusid.

Miks awas mees akna? Siis wõidi ju näha, mida õieti keegi ei tohtinud näha.

„Hei! — Tulge siia — teie seal!“

Hele walgus, mis aknast wälja langes, laskis teisel pool tänawa ääres ära tunda mitu isikut, kes nüüd, nähes, et neid märgati, katsusid pimedusse kastuda.

„Seiske! Wõi ma lasen! Siia tulla — silmapilk!“

Wastupanek oli ilmaaegne — relwadata, wäsinud, nõrkenud, nagu need mehed seal tänawal olid, tulid nad pikkamisi akna alla, üksteise järele, arwult seitse. . .

„Mis te siin teete? Luurate — mis?!“

„Otsime tööd! Hommikul olla siin tööd saada.“

„Nii! Hm! — On teil nälg?“

Ümbusklikud pilgud wäsinud silmadest, tuikamine kollastel, nahksetel nägudel... Kas siis siin maal tõesti veel heategusid leidis?

„Tulge tupp! Peate täna saama kõhutäie. Sealst uksest — awan teise selle ise!“

Mehed kuulsid masinlikult sõna.

Toidulõhn, paberossisuits, weinilõhn löi neile sissetulles wastu. Mis sellest, siis oligi? Nad olid ju — töölisel proletaarlased —

„Nii — tulge aga siia, waesed weised! Siin on küpsis, kala, leib, wein, sink, kaawiar. — Istuge siia —! Ja sööge, sööge!“

Seitse räbalaidkandwat meest wärisid kogu kehast, wärisid külma pärast, nälja ja ärewuse pärast — ja umbusklikkuse pärast. — Mis mees see oli? Oli ta ainult joobnud — wõi oli see mõni lõks? Ometi — mitte järele mõtelda, — ainult süüa — süüa!

Nad istusid tähendatud kohale, otisid nagu loomusunnil kahwliid ja nuge ja rätikuid, ning kahmasid siis ometi liha järele.

Süüa — süüa, — ainult pisut süüa — oli ju nii hirmus nälgida... päewade kaupa, nädalate kaupa — ja nüüd — nüüd seisid toidud nende ees, nagu nad neid enam aastaid polnud saanud. Süüa — süüa — — —!

Sõrmed wõtsid liha ümbert kinni — himukalt awanes suu —

Siis käis wali mõirgamine ruumist läbi.

„Pidage! Midagi ei tohi puudutada!“

Näljased wajusid kõssi, nende käsiwarred langesid ripakile.

„Pidage! Nii kerge kaubaga see ei lähe! Teie sead!“

Ja Wene särki kandew mees pööras oma joogiseltsiliste poole:

„Pange tähele, nüüd saame nalja! Süüa peawad nad saama, aga enne tahan teile näidata, kui põhjatu rumalad need weised on!“

Kõneleja pööras jälle näljaste poole:

„Nii siis, süüa ja juua wõite, nii palju kui tahate — aga ainult ühel tingimusel: esitan teile mõned küsimused, mille peale keegi teist, ükskõik kes, peab wastama — aga — pidage meeles — õieti! Muidu ei saa teie midagi!“

Wene särki kandwa mehe nägu läks krimpsu alatus, metsikus hirwituses.

Mootmatu pettumus, tagasihoitud meelepaha ja wiha löi seitsmes raugas lõkendama. Nad oleksid kõige parema meelega üles karanud, oleksid sülitanud sellele kuradinägu kandwale mehele näkku — aga see oleks olnud asjatu — kaheteistkümne relwastatud mehe wastu — ja nälgu...

Nii siis — küsigu ta — nemad olid aastate jooksul pehmeks tehtud..

„Nüüd! Esimene küsimus: Kes on Wenemaa wägewaks teinud?“

„Tsaar Peeter Suur!“ wastas wana professor waljusti.

„Waletad! Jumalik Lenin oli see!“ wastas küsija ja ta silmas wubises salatuli. „Edasi! Kes kannab Teie igapäewase leiwa eest muret?“

„Ei keegi!“

„Häbematus! — Meie — meie kommissarid kanname teie eest muret.“

Küsija jäi umbusklikuks. Mis pagana mehed olid need, kes nii kummalised wastused andsid? Töölised?!

„Weel üks küsimus: Kus on wabadus?“

„Ainult seal, kus walitseb ka wabaduse wastand.“

Wene särki kandew mees pilgutask silmi, nagu oleks talle mõni koi silma lennanud. Neetud, see ei olnud küll õige wastus, aga mis wõidi sellele wastata? — Kuid edasi!

„Millal walitseb ühetaolus?“

„Ainult siis, kui ka ebataolus olemas on.“

Jällegi ei teadnud küsija midagi kosta, aga ta hambad kiristasid juba wihas. Edasi, edasi! Ta tahtis uuesti näha, kui kaugel nende lojuste häbematus õieti läks:

„Kuidas tekib wendlus?“

„Uhesuguse were läbi.“

Nüüd oli Wene särki kandwa mehe kannatus katkenud. Luurawal pilgul tõusis ta toolilt — hiilis kummaliste külaliste juure — tõstis rusikad äkki kõrgele, laskis nad langeda paukudes lauale, nii et taldrekud ja kaasid klirises des tantsima hakkasid — ja kisendas kähistades ja tulipunasel näol:

„Koer, sina koer! — Nüüd tean ma, kes te olete — äraandjad! — Teie — teie — peate —“

Teised joodikud kiskusid ta tagasi, sosistasid talle midagi kõrwa.

Ja mees mõistis — jäi äkki rahulikuks — kasspehmeks — paenduwaks:

„Pole midagi — eksisin... Wastused olid — õiged... Kõik on korras... ei ma enam küsi... Aga — siin ei wõi teie süüa — seda wõidak näha — tulge kööki...“

Seitse ei tahtnud, kohkusid, teised aga täitsid nende taldrekud, andsid igale mehele pudeli kätte, näitasid neile teed ja — järgnesid. Aegamööda lonkides, käed püksitaskus. . . Trepist alla. Veel teisest trepist... Seal oli. . . seal pidi olema — köök.. ?"

Paha aimdus tõusis näljaste raukade südamesse... liig hilja. . . Awanes uks elektrilambid löid särama — nad seisisid — keldris — tshekaa piinakeldris. . .

Wihas winguma hakates pöörsid nälginud mehed ümber, lasksid taldrekud ja pudelid klirisesedes põrandale langeda — jooksid kaheteistkümne

kallale —. Kaks tosinat rewolwrisuud wahtisid neile vastu..

*

Tund hiljem mürises õõneltkajaw kogupauk hirmsasti, keskajalikult piinatud inimkehadele, ja seitse pead langesid vastu põrandakiwe ja jäid wait..

Rewolwriotsad wajusid.

Wene särki kandew mees pööras pikkamisi — rahulikult kaaslaste poole.

„Neid — pole enam waja toita — need — ei wasta enam küsimustele õieti — ei küsitult ega küsimatult — need — neetud — burshuid!“

Persia mõtteterad.

Kõige targemgi kuningas wajab tarku riigijuhte, kõige julgemgi mees sõjariista, kõige terawamgi mees käsiwart, kõige paremgi hobune kannukseid ja kõige osawamgi mees õnne.

*

Ütlen sulle neli kardetawat asja: teenida wägewat, maitsta kihwitatud

toitu, usaldada naisele saladust ja oma waenlasi mitte tunda.

*

Kannatus wiib sihile, töö rõõmule ja parajus rikkusele.

Neli wiga wõiwad meile näidata teed tarkusele: jõledatelt küsida, raha pillata, tarkade nõu mitte kuulda wõtta ja esimesest õnnetusest mitte midagi õppida.

Araabia targad sõnad.

Kartke ülekohut-kannatajate ohkeid.

Ära kaalu ainult, mis sa pead rääkima, waid kaalu ka, millal sa pead rääkima.

Ära rööwi linna, kust kajab kutse palwele.

Rebaste tunnistajad on nende sabad.

Kannatus on pool usku ja teadwus täis usk.

Elu on wõitlus.

P. Grünfeldt.

Kui rahul oleks ilmamaa ja kuulda poleks nurinat ning hädakella kurinat — kas usud, eeden oleks ta? . . .

Oh ei! Ilm põrgu oleks siis! Sest rooste siis me rinda lööks, kõik õitswuse sealt ära sööks, ja kaduma läeks paradiis!

Ronimispost.

Poola kirjanik J. Michnewitsch.

Ta seisis aasal, oli siledaks hõowel-datud ja wäga kõrge. Tema tipul lehwisid kirjud lipukesed — kõik, mis poisikese südant wõis rõõmustada, rippus seal ülewal — nendele, kes oskasid ronida.

Mina tundsin kõiki linde, lille, kiwe — katekismust, ühtkord ühte ja nelja rehkendust, ainult ronida, ronida ma ei osanud — liiati weel nii libedal postil. Ma olin lastepeol wäga kurb ja waatasin pealt, kuidas teised poisid kõik ilusad asjad — asjad, mis mullegi meeldisid — posti otsast maha tõid — waatasin pealt, kuni mulle pisarad silma tulid.

Ja siis andis mulle wana kooliõpetaja, lahkesti naeratades, ka mõne wäikese asjakese.

„Sa pead õppima ronima, mu poiss,“ ütles ta selle juures, „muidu ei saawuta sa elus midagi.“

„Tänan, herra õpetaja,“ wastasin ma ruttu lohutatuna ja otsustasin wõimalikult ruttu ronima õppida.

Kuid sellest ei tulnud midagi wälja — mina ronima ei õppinud.

Olen ainult pealt waadanud; alati waatan ma pealt, kui teised ilusad asjad — kulla, au, armastuse — — asjad, mis ka mulle meeldiwad, posti otsast alla toowad — ikka waatan ma pealt.

Ja elu ei ole kaugeltki nii lahke kui mu wana õpetaja — ta on kare ja wali.

Wahetewahel, siin ja seal — aga ikka harwemini — wiskab ta mullegi mõne wäikse asjakese sülle.

„Tänan wäga,“ ütlen ma siis ja rõõmustan nii, kuidas ma kord rõõmustasin aasal ronimisposti juures.

Warjust walgusele.

Inglise kirjaniku Hugh Conway romaan.

2

„Kas wõite mulle teed juhutada Walpole tänawale?“ küsisin ma ennast sirgetes ajades, et ta märkaks, et ma pime olin.

„Walpole tänawale — nut-muidugi wõin — kobe siin kõrwal — tolmas pahemat läät, u-usun ma —“

„Kui lähete sama teed, kas juhiksite mu selle nurgale? Olen paraku pime ja olen ära eksinud.“

„Pi — pime? Nii siis waene ja — sant ja mitte pu — purjus. Mulle näib, et ma — ma parajasti ei ole seisukorras, mil ma — kedagi wõiksin juhtida. Kus pime juhib pimedat, seal kukuwad mõlemad auku. Uga. . . kuulge, . . .“ jatkas ta joobnud tõõidusega, „teeme kokkuleppe. Mina laenan Teile si — filmad, Teile mulle ja — jalad. Hea mõte. Tulge . . .“

Ta kahmas mu käsiwarrest finni ja me läksime kobades edasi.

Äkitselt peatas ta.

„Walpole tänaw!“ ütles ta luksudes. „Kas pean Teile koju juhtima?“

„Ei, ma tänan Teid. Palun pange mu käsi ainult nurgamaja wõrele. Siis leiain juba ise tee.“

„Beats ka mi — mina üfti edasi saama. Soowiksin, et Teile mulle kojuminekuks laenaksite omad jalad,“ ütles mu joobnud saatja. „Head ööd — jumalaga!“

Ma kuulsin, kuidas ta edasi waarus ja asusin siis ka ise teele.

Küll ei olnud mul kindlat teadmist, kust külast ma tuln, aga sest polnud wiga, sest kuuskümmendkaks sammud pidid mu jälle mu majakülge ette wiima. Ma lugesin kuuskümmendkaks ja kobasin siis wõrede wahelt ukse poole; kuna ma uft ei leidnud, läksin ühe wõti kaks sammud edasi, kuni ta leidusin. Olin rõõmus, et olin õnnetuseta koju jõudnud, ja hakkasin õiglaselt ütelda, oma salajase wäljaskäigu üle juba häbi tundma. Ma lootsin, et Priscilla minu äraolekut pole märganud ja ma oma tuppä jälle sama waitfeli wõisin tagasi jõuda, kui sealst olin lahkunud.

Kõigest arvestusest hoolimata ei olnud ma ometi kindel, kas ma ka õige maja olin leidnud; aga kui ma olin effinud, siis mõisin õigesti uskeda ometi ainult vähekeste kaugele olla ja mõti, mis mul käes oli, pidi mulle õige uske fätte juhutama.

Ma sammusin trepist üles — kas oli astmeid olnud neli või viis, mida ma tulesse olin lugenud? — kobsin lukuaugu järele ja pifisin wõtme auku. Luff käis kergesti ja usk awanes.

Ma ei olnud effinud, waid tundsin suurt kergendust ning rahuldust, et olin leidnud juba eelmise katsega õige maja.

„Kahtlemata oli see keegi pime, kes kõige efiti leidis tõe, et häda leidlikuse ema on,“ ütlesin ma, kui uske oma taga tasakesti finni panin ja trepist üles oma korteri poole hakkasin minema.

Mis kella-aeg mõis küll olla?

Minu teades pidi weel olema õõ, sest niipalju ma weel nägin, et walguje ja pimeduse wahel oskasin wahet teha. Kuna ma Walpole tänawa lähedal olin wiibinud, siis ei mõinud ma oma efftaasis kaugele läinud olla, ja kell mõis minu arwates umbes kaks olla. Weel ettevaatlikumalt kui enne, et kabinat ei sünniks, mis inimesed ärataks, leidsin ma wiimaks trepi alumise astme ja hakkasin tasakesti üles minema.

Aga, kuigi ma olin pime, ometi näis mulle koht olewat nagu wõõras. Käsi puud, mida puudutasin, paistis mulle mitte samad olewat ja ifegi walp trepil tundus wõõrana.

Oli see wõimalik, et olin sattunud wõõrasse maija?

Seidus ju hulk näiteid, et mõti wõõra luku awas. Kas pidi see nüüdki wõimalik olema ja ma olin sattunud wõõrasse maija?

Jäin seisma; külm higi tõusis mu otsaefsele, mõteldes, et asi tõesti mõiks nii olla. Hetke aega oli mul nõu tagasi minna ja lähemas majas õnne katsuda, aga kindel ma ka ei olnud, et olin effinud. Siis tuli mulle meele, et minu majas trepi ülemisel osal seisis laud, millel asus üks gipsikuju, mille kohta ma selgesti tundsin, sest et mind tihti oli hoitatatud, et ma selle wastu ei pörkaks. Ma mõisin kõi kahtlused kõrwaldada, kui edasi läksin ja selle järele kobsin, ja seda ma siis tegingi.

Ma kobsin ettevaatlikult müüri, aga minigisugust lauda ma ei leidnud. Sellewastu puudutas mul käsi üht usseptita, ja nüüd teadsin ma kindlasti, et wiibisin wõõras majas.

Nüüd ei jäänud mul muud üle, kui sama tasakesti, kui olin tulnud, majast jälle lahkuda ja ühe teise majaukse juures naabruses õnne katsuda.

Ümber pöördes kuulsin ma hääletõminat; eht küll hiline õõ oli, ometi rääkisid inimesed weel toas, mille usk mu sõrmed kergesti olid puudutanud.

Mis seal räägiti, seda ma ei kuulnud, aga ma kuulsin selgesti, et hääled olid mehe hääled. Ma jäin seisma.

Mis teha?

Kas ei oleks parem uskele koputada ja ennast toaswiibijate armu hoole usaldada? Siis mõisin neile asjaloo ära seletada, minu pimedus wabandaks mu effitust ja minu juhiti wiisusti lahkesti koju.

Jah, see oli kõige parem, mis teha mõisin, sest ma ei mõtnud ju ometi wõõras majas ringi kobsada nagu murdwaras. Wõimalik, et fin tänawal igal majal oli sama luff, nii et mu mõti kõi usked mõis awada. Oli asi nii, siis mõisin oma juhtumuse sellega lõpetada, et mulle mõni uskehoibja kuuli kehasse lastis, enne kui mul mahi oli temale oma süütust selgesti teha.

Parajasti kui käe koputamiseks tõstsin, kuulsin ühe teise hääle, naise hääle. See näis tulewat tagatoast ja laulis klaweri saatel.

Ma peatusin ja kuulasin.

Olen siamaani niipalju kaotanud oma saatuse hirmsuse üle, et ma weel pole jutustanud, kuidas mul mu wiletsuses ometi weel oli üks lohutus, mis osaks saab paljudele pimedatele: muusika. Ilma selleta oleksin omas pimeduses ja wiletsuses wiimajel ajal tõesti hulluks läinud. Kuid mul poleks wõimalik olnud nii mõndagi raskest tundi sellega möõda saata, et ise mängisin wõi kontserdil käisin, kus teisi laulmas ja mängimas kuulsin, mu päewad oleksid olnud üliirasked, ja ma wärisen mõteldes, millised abinõud ma oleksin tarwituksle mõtnud, et oma elu kergemaks teha.

Ma jäin ootama ja kuulasin laulu; see oli pärit ühest ooperist, mis hiljuti mandril tekkis ja Inglismaal alles üldiselt tundmata oli, aga niisugune, mida asjaarmastajad laulda ei sõanda. Lauljanna, kes ta ka oli, laulis seda tasakesti ja tagasihoidlikult, nagu oleks ta kartnud oma häält täiel määral kõlada lasta, mis oli seletataw hilise õõtunniga. Ometi mõis iga asjatundja kuulda, et lauljanna mitte ei olnud harilik lauljanna. Kergesti tuntaw oli hea kool ja tagasihoidlik hääleulatus, mis teisel puhul wägewasti mõis kõlada.

Otin waimustatud ja uskusin, et olen sattunud asjatundlikkude muusikute ringi, kes oma keskel muusikat nauitsid. Seda parem mulle! Kuna nad ka ise õõlinnud olid, seda kergemini oskaksid nad minu õõstest majasetungimisest aru saada.

Sauljanna oli teise salmi alanud. Ma panin kõrva ussele, et ükski noot kaduma ei läheks. Olin uudishimulik kuulma, mis ta efektiivikasti, aga raskest finaalist tegi, kui — oh hirmus vastand pehmele, magusale häälele ja sumbutatud kirglistele armastussõnadele! — ma kuulsin rõginat, kramplikku, hirmsat rõginat, mis lubas ainult ü h t oletada.

Ma kuulsin, kuibas rõginale järgnes pikk, sügav oigamine, mis lõppes korisedes ja mu vere pangi tarduma. Kuulsin, kuidas muusika äkki wait jäi ja kiljatus, ühe naise hääle läbitungiv kiljatus tekitab hirmsa ülemineku lauluviisilt dissonantsile, ja siis kuulsin ma raskest, tumedat kuffumist pörandale.

Ma ei viiwtanud enam kuulamisega, vaid teadsin, et mõni samm sealt eemal, kus ma seisin, oli korda saadetud hirmus kuritegu.

Mu süda põksus kõvasti ja metsikult.

Silmapiilgu ärevuses unustasin ma, et ma polnud nagu teised nägija, unustasin kõik peale iha — kuritegu takistada, peale soovi, oma mehekohust täita, kuna ma kellegi elu pääsitsin ja hädaohusolijale appi ruttasin.

Ma lüklasin ukse lahti ja tormasin tuppa.

Kui ma heledat walguist märkasin, aga walguist, mis mulle midagi ei näidanud, waldas mind mu teo jõledus ja läbematust täie iduga, ja walguna käis mu hingest läbi teadmus, et olen sinna tuppa tulnud sõjariistata, pimedana ja abituna — jurema.

Kuulsin wandeidona ja üllatushüüet.

Kaugemal kuulsin ühe naise kiljatust, aga see kiljatus kajas lämbunult, nõrgalt; mulle näis, nagu oleks see toasjas käimas mingisugune mõttlus. Nii mõimetu kui ma aitamisefeks olin, pöörasin ma ometi tahtmatult ja astusin paar sammu juunas, kust kiljatus kohtis. Mu jalg lomistas millegi peale ja ma kuffusin ühe mehe kehale. Isegi kohutawuse joowastuses selle ees, mis mind ootas, warijesin ma tundes, et mu käsi, mis lamajal seisis, märjaks sai mingisugusest soojast wedelikust, mis kehast mirises.

Weel enne kui enese suutsin jalule ajada, kahmasid tugewad käed mu kõrist kinni ja liksid mu maha, kuna ma üsna oma ligidal kuulsin püstolikute terawat rakkumist.

Oh, walguist sekunditski! Kui ma ometi oleksin näha mõinud neid, kes mind tappa tahtsid, kui ma ometi — milline kummaline ettekujutus! — oleksin teada mõinud, millisesse kehaoasja ma kuuli mõistin oodata! Ja mina, kes ma alles weel mõne tunni eest olin surma igatsenu, tundsin sel hetkel, et mulle elu, isegi mu tume, walgujeta elu sama armas oli kui igale teisele olemusele päitese all.

Ja ma kipunendasin waljusti, kuna mu hääle kajas mulle eneselegi wõõrana:

„Galastust! Ma olen ju pime, pime!...“

2.

Joobumuses wõi unes?

Käed, mis mind maas hoidsid, ei annud hetketski järele, ja ometi oleksid nad seda kartmatult mõinud teha. See seisukorras tundsin ma, et ainus pääsmiseloetus selles seisus, kui rahulikult jäin ja, kui mõimalik, toaswiibijaid weendumusele jõudsin wiia, et ma kordetaw ei olnud. Wastupanu läbi ei mõitnud ma midagi, küll aga mõisin sellega kõik kaotada.

Ma olin tugew, aga isegi kui mul kõik wiis meelt oleksid alles olnud, kahtlen ma, kas ma sellest mehest, kes mind kinni hoidis, oleksin jõudnud jagu saada. Ma mõisin ta käte ja käewarte närwilist jõudu tunda. Ja rüüd, mil ma olin pime ja abitu, oleks mõttlus olnud ainult lühike.

Siis oli tal ka kaastasi — ma ei teadnud, kui palju — kes temale oleksid appi tulnud. Minus liigutus minu poolt, ja ma olin kadunud.

Ma ei katsunudki enam tõusta, vaid lamasin sama waitfelt ja wastupanuta kui isik, kelle peale ma olin kuffunud. Iga minut paistis mu meelest olewat tunni pikune!

Mõeldagu minu seisukorra üle lähemalt järele. Pime mees wõõras toas, wõõras majas, maha surutud inimese kehale, kelle wiimast korisemist ta praegu kuulnud, ja pääsmatult antud kellegi wõli alla, kes, nagu ma kindlasti teadsin, praegu kuriteo korda saatnud, inimene, kel mõimalust polnud oma ümber seiswate mõrtsufate nägusid näha ega ka teada saada, kas nende näod temale elu wõi surma kuulutasid, iga filmapiik oodates, et temale nuga wõi kuul kehasse tungib, mitte midagi nähes ja tundes, peale käte ta kõri kallal ja furnukeha tema all! Ja ise midagi muud kuuldes peale tolle lämbunud oigamise kaugel. Isegi kõige metsikum luulekujutus ei wõrdu sellele tõsibusele!

Seft ööft saadik ei usu ma enam, et kellegi juuksed äkitselt mõiwad hallits minna. Seft kui see mõimalik oleks, ma oleksin seft toast tookord lahkunud rauga juustega. Mõin ainult ütelda, et isegi praegu, paljude aastate järele, mil seda kirjutan, isegi mil kõik oma ümbruse tean olewat julge, rahuliku ja waike, isegi mil ma neid, keda armastan, tean oma kõrwal, mu käsi wariseb, mu weri tardub ja mu süda nõrgaks läheb selle oma elu koledama filmapiigu kohutawelawatele mälestustele mõteldes.

Ja see oli hea, et ma paigal olla ja ikka jälle ning ikka jälle kipunendada mõistin:

„Olen pime, olen pime! Waadate mind ometi!“

Minu liikumatus, minu hääle toon wõisid kaalu, millel mu elu seisib, juhtinud ja mu kuulajad weendumusele wiinud olla, et ma tõtt rääkisin. Nüüd tungis lambi teraw walguseliir mu pimedasse silma, lambi walgus, mis mulle nii lähedale hõliti, et näol tulekuuma tundsin, ja ma märkasin, et keegi mu juure kummardas ning mulle silma wahtis. Ta hingedõht puudutas mu põske — lühite, kiire, erutatud hingedõht. Kuidas wõiski see teifiti olla päraw tegu, millest see mees oli praegu osa wõtnud!

Wiimats tõusis ta; filmapilguks lastsid ta käd minu lahti ja nüüd hakkasin ma esimest forda lootma, et ellu jään.

Seni polnud minu ümber weel keegi rääkinud. Nüüd kuulsin ma hääli, aga nii softawalt, et ifegi minu terawad kõrwad üfifitustest sõnadest aru ei saanud, ehkki ma märkasin, et jutust wähemalt kolm ifikut osa wõtsid.

Rogu see aja wõifin ma nagu kohutawat ja sobiwat saatmist lämbunud oigamist kuulda — ühe naise oigamist. Oleksin ära annud kõik, mis mul oli, selle eest, kõik peale oma elu, et hetkegi aega oleksin näinud, mis minu ümber oli sündinud ja weel sündis.

Sofistamine kestis edasi; ägedasti, ruttu, wulawalt, nagu oleksid inimesed üksteisega ägedasti, aga ometi ettewaatlifult jutus. Oli kerge mõistatada, mis nad harutasid. Nüüd kustus sofin ja ainus, mida kuulsin, oli too hirmus, lämbunud oigamine, mis kohutawa monotoonusega edasi kestis.

Kellegi jalg puudutas mind.

„Wõite üles tõusta!“ kuulsin ma kedagi ütlemat.

Kui hulljulgelt tupp tormasin, olin enesele ette kujutanud, et hüüe, mis mind wastu wõtitik, oli tulnud wäljamaalaste juust, aga mees, kes minuga nüüd rääkis, rääkis puhast Englise keelt. Alles nüüd toibusin ma jälle ja oskasin seda tähele panna.

Tänulik, et mulle luba anti kohutawalt kohalt lahkuda, tõusin ma ja jäin liikumatult seisma, mitte midagi muud teha osates.

„Minge edasi — otse — neli sammu!“ ütles hääl.

Ma kuulasin sõna.

Juba kolmas samm pörkas mind wastu seinale. Rahtlemata oli see proow, kas ma ta tõtt olin rääkinud.

Kellegi käsi wajus mu olale ja juhtis mu istma juure.

„Nüüd, mu herra,“ jatkas rääkija, kes ennegi rääkinud, „ütelge meile nii lühidalt

kui wõimalik, kes Te olete, kust ja miks Te siia tulete? Tõhke ruttu, weil pole palju aega!“

Ma teadsin, et nad aega ei wõinud kaotada. Neil oli ju nii palju peita ning warjata. Ah, kui ma filmapilgugi oleksin wõinud näha!

Nii lühidalt ja hästi kui oskasin, ütlesin neile, mis mu sellese seisuforda oli saanud. Minus, mida ma ei ütelnud, oli minu õige nimi. Mõistamis oli neile mõrksufatele seda waja teada? Ütlesin ma neile selle, siis wõisid nad mind kergesti walwata ja, kui nende kindlus seda nõudis, ka surmata lasta. Ni ütlesin neile siis wale nime, aga kõik muu, mis neile jutustasin, oli sula tõde.

Nii kaua kui jutustasin, kuulsin alati teatud piinarikast tooni toa teisest otsast. See tegi mu otse hulluks. Oo, oleksin ma läbi pimeduse ühe toas wiibiwa mehe wõinud surmata, ma usun, ifegi oma elust mitte hoolides oleksin ma seda tooford teinud!

Kui lõpetasin, algas uuesti sofistamine. Siis küsis rääkija minult wõtme, mis peaaegu mu elu oleks maksnud. Usun, nad proowisid teda ja leidfid, et olin tõtt rääkinud. Wõtit mulle tagasi ei antud, aga rääkija ütles uuesti:

„Teie õnneks tahame Teie lugu uskuda. Tõuske püsti!“

Ma tõusin ja mu juhiti toa teise ossa, kus mul istuda kästi. Kui ma pimedate kombel käd wälja sirutasin, tundsin ma, et wiibisin toa nurgas, nägu nurka pöördud.

„Kui liigutate wõi taha waatate,“ ütles hääl, „siis me Teie pimedust enam ei usu!“

Wõimatu oli seda hirmsat ähwardust walesti mõista, ähwardust, mis peitus wiimastes sõnades. Ma ei wõinud muud teha kui rahulikult istuma jääda ja ainult kuulatada.

Sah, neil oli palju teha. Ruttu askeldasid nad toas. Ma kuulsin lastide ja lappide awamist ja paberi krabinat, mida wiimseid põletati. Siis kuulsin neid mingisugust elutut fogu pörandalt üles tõstmas, kuulsin riide rebimist, kulla kolinat, ifegi kella tiksumist, mis üles tõmmati ja minu lähedale lauale pandi. Siis tundsin ma tuuletõmbust ja teadsin, et uks oli awatud. Kuulsin jalaasteid trepil, raskeid asteid, ja wärisefin teades, milline kandam see oli, mis nad alla wõifid.

Enne kui see wiimne töw teostati, oli nais-terahwa oigamine aegajalt ifka enam wähenedes kustunud. See waitjäämine oli suureks kergenduseks minu erutatud närwidemale, aga mu süda wärisef mõtte juures, et nüüd ühe ohwri asemel oli kaks ohwrit.

Kuigi wähemalt kaks meest foormat pidid wälja kandma, teadsin ma ometi, et ma üfki ei olnud. Ma kuulsin, kuidas keegi wäsinult

ohates toolile lastus, ja mõistisin, et ta mind oli walmama jäetud. Ma igatsefin siit lahkuda, igatsefin ärgata ja leida, et olin ainult und näinud. Kuna see h'rm mulle nagu luupainaja wäljakannatamatuks muutus, siis ütlesin pead pööramatult:

„Kui kaua tahetakse mind siin toledas kohas kinni hoida?“

Ma kuulsin, kuidas mees ennast toolil liigutas, aga wastust ta ei annud.

„Kas tohin lahkuda?“ palusin ma. „Ma pole midagi näinud. Saate mu tänawale, üks kõik kuhu. Ma lähen hulluks, kui kauemaks jii jään.“

Ei mingit wastust.

Ja minagi ei lausunud enam midagi.

Kohe selle järele tulid kaaslased tuppa tagasi ja ma kuulsin, et nad ukse oma taga kinni panid. Siis kuulsin ma jälle sofistamist, korgi tõmbamist ja klaaside kllirinat. Nähtawasti kofutatsid nad endid pärast hirmsat öötsööd.

Siis tundsin mingisuguse joogi lõhna. Keegi pani oma käe minu õlale ja mulle anti täis klaas kätte.

„Jooge!“ käskis hääl, see oli ainus hääl, mida ma olin kuulnud.

„Ei taha,“ wastasin mina, „see wõiks olla kihwt.“

Kuulsin lühikest, terawat naeru ja tundsin külma metallirõngast oma otsaesisel.

„See pole kihwt. See on uimastusjook ja ei tee Teile kahju. Aga see siin —“ ja ma tundsin metallrõnga surwet oma otsaesisel — „on teine asi. — Wallge!“

Jõin klaasi tühjaks ja olin õnnelik tundes, et püstolijuu mu otsaesiselt kadus.

„Nüüd,“ ütles rääkija, tühja klaasi mu käest ära wõttes, „kui mõistlik olete, ütlege hommikul ärgates: „Olin joobnud wõi nägin und!“ Teile olete meid kuulnud, aga mitte näinud. Aga meie tunneme Teid, seda pidage meeles!“

Ta lahkus minu juurest ja pisut aega hiljem jäin ma kõigest wastupanust hoolimata uimaseks. Mu mõited muutusid segasteks, mu mõistus näis lahkumat ja mu pea wajuks esitt ühele küljele, siis teisele. Wiimane, mis mäletan, oli tugew käsi, mis minu ümber kinni wõttis ja mind kullumast hoidis. Mis jook see iial wõis olla, tema mõju oli tugew ja kiire, ja palju tunde olin ma meelemärkusetä.

Kui ta wõim wiimaks kadus ja mu hing jälle uduse teadwuse oma, siis sai mulle selgeks, et pitutasin woodis, jah, kui ma käe wälja strutasin ja ümber kobasin, siis leidisin, et see oli minu oma woodi. Mis ime siis, et enesee ütlesin:

„Olen näinud kõige kohutawamat und, mis inimene iial on näinud.“

Selle waimlise waewa järele jäin ma ähmaseks poolmese, kindel olles, et ma woodist üldse polnud lahkunud. Ja see teadwus oli mulle kirjeldamatuks kergenduseks.

Aga kui mu hing kergendust tundis, siis polnud mu kehaga asi sugugi nii. Mu pea näis lõhkeda tahtwat ja mu keel oli imekuw. Need pahad tõstasjad said mulle seda selgemaks, mida enam ma teadwusele jõudsin. Ma istusin woodi kärele ja surusin käed oma tuiwatetele oimukohtadele.

„Oh, mu armas süda!“ kuulsin oma wana amme ütlewat. „Wiimaks ometi ärkab ta.“

Siis tajas meesterahwa hääl, pehme ja sõbralik:

„Jah, Teie herra saab warsti jälle terweks. Palun, lubage, herra Vaughan, et Teie tuiwoont katfun.“

Üks käsi wõttis mu käerandmest kinni.

„Kes see on? küsisin ma.

„Olen doktor Deane,“ wastas mõdras.

„Olin ma haige? kui kaua? Mitu päewa?“

„Minult mõned tunnid. Pole midagi tõssemat. Heitke aga jälle woodisse ja o'ge rahulik. Kas tahate juua?“

„Jah, hirmsasti! Andke mulle wett!“

Seda anti.

Ma jõin himuga ja tundsin pisut kergendust.

„Nüüd, rawitseja,“ kuulsin arsti ütlewat, „tehke temale pisut nõrka teed ja kui ta süüa tahab, siis andke temale seda. Pärast tulen tagasi.“

Dr. Deane saadeti wälja ja wana Priscilla tult mu woodi ette jälle tagasi mu patja kohendamata, et mul mugawam oleks lamada.

Olin nüüd jälle hästi toibunud ja mu õõsised elamused tulid mulle kõik jälle selgesti meele.

„Mis kell on?“ küsisin ma.

„On peaaegu lõuna-aeg, mister Gilbert.“

Priscilla rääkis kurwalt, etteheitwalt.

„Lõuna-aeg! Mis on siis minuga juhtunud?“

Ma kuulsin wana teenijat nutwat, ja kui ta mulle ei wastanud, siis kordasin ma oma küstimust.

„Oh mister Gilbert!“ nuutsus ta. „Kuidas wõisite ometi seda teha! Kui ma tuppä tulin ja tühja woodi leidisin, olesin ehmatusest peaaegu maha kukkunud.“

Kui ta tühja woodi leidis!

Ma wärisest. Mit olid siis õõsised sündmused tõesti sündinud?

„Kuidas wõisite ometi seda teha, mister Gilbert?“ jatkas Priscilla. „Alma ütlemata

wälja minna ja pool Londoni läbi rännata, üfspäini ja ilma midagi nägemata!"

"Jätu siia ja ütle mulle, mis sa arwad, et on sündinud!"

Ta ei olnud häawatud tunnetest veel jagu saanud.

"Kui Teie tahtsite ennast joomastada või uimastawat rohku võtta, siis oleksite seda ju ka kodus teha võinud, mister Gilbert. Ühe torra vastu ei oleks mul ju midagi olnud."

"Sina oled hea, narr wanake, Priscilla. Näagi mulle kõik, mis tänasest õõst tead."

Alles nähes, et pahaseks sain, päästis ta oma keele paelad, ja see, mis ta mulle jutustas, tegi mu väga segaseks.

See oli järgmine:

Umbes tund aega pärast minu lahkumist pidi ta olema ärganud. Ta kuulatas ühe taga, kas ma magan või midagi wajan. Kuna ta mingijugust häält ei kuulnud, tuli ta tuppa, leidis mu woodi tühja ja minu kadunud olemat. Ta ehmatas enam kui seda nüüd tahtis tunnistada, sest ta teadis ju, kui wäikestlik ja kahtlew ma wiimastel päewadel olin olnud, ja ma usun, tema esimene mõte oli olnud, et ma enesele midagi wõisin olla teinud.

Ta hakkas mind kohe otsima, ja kuna ta kohe aru sai, et mind ilma abita ei leia, siis pööras ta kohe esimehena sinna poole, kuhu kõik inglannad niijugustel puhfudel pööravad — politset poole.

Niipea kui ta oma asja politseijaoskonnas teatanud ja oma palwetega politseinikus osawõtuse äratanud, jaadeti teistesse politseijaoskondadesse telefoniteel küsimus, kas kusagil keegi niijugune on leitud. Priscilla ootas kuni kella wiieni hommikul, kui wiimaks teiselt poolt linna äärest wastus saabus. Teatati, et praegu sinna olla toodud üks noor, nähtawasti pime mees, kes igatahes purjus ja meelemärfufeta olla.

Priscilla ruttas sinna. Ta leidis mu meelemärfufetult lamamas. Niipea kui ärkasin, pidi mu kohe politseiametniku ette wiidama.

Warsti oli arst kohal, kes selgeks tegi, et ma jooanud ei olnud. Nüüd lastis Priscilla mu ruttu kohaletoodud troskasje tasfida ja pahasand politseiga, kes mind oli julenud jooanuks nimetada. Siis sõitis ta oma rawitsusealufega wõiduröömsalt minema ja wiis mu jälle woodisse, kust ma nii ettewaatomatult olin lahkunud.

Ma märkasin ta kõnest kahetsedes, et ta oma noomimisjutlufest hoolimata, mis ta politseile pidanud, ometi samas arwamises oli kui need. Ta oli tänuulik tohtrile, keda ta kawalaks meheks

arwas, et see politseinikule selgeks oli teinud, et nii peen herra purjus ei wõi olla.

"Aga ma pole veel iial näinud, et keegi pärast seda oleks olnud nii kaua meelemärfufeta," lõpetas ta. "Arge seda iial enam tehke, mister Gilbert!"

Ma jätsin temale ta arwamise, sest Priscilla oli wiimane, kellele ma oma õõise loo oleksin teatanud. Kõige lihtsam oli, et talle waba wõli andsin juhtunud loost ise oma, dieti päris loomulikud järeldused teha.

"Ei, seda ma enam ei tee," ütlesin ma. "Nüüd too mulle einet, teed või midagi muud."

Ta läks seda tooma.

Mul polnud isu, aga ma tahtsin mõneks minutiks üksi jääda, et järele mõelda, niipalju kui mu walutaw pea seda lubas.

Ma tuletasin enesele meele kõik, mis oli juhtunud, pärast seda kui majast olin lahkunud: oma mõtetesse süwenenud jalutusäiklu, jooanud juhti, laulu, mis olin kuulnud, ja siis hiljem teatud kohutawaid toone ja puudutusi. Kõik seisis selgesti minu ees kuni filmapilguni, mil mulle uimastaw jook oli peale sunnitud. Sealte saadik oli kõik mu mälestus nagu peoga pühitud.

Priscilla jutu järele pidin ma sel ajal olema kaugele wiidud või kusagile maha pandud, kaugele kuritöö kohast, mille tunnistaja ma olin olnud. Kui ebatõelik pidi see jutustus kõlama! Kas wõis keegi seda uskuda? Siis tuli mulle meele kohutawus, mida tundsin, kui mu käsi oli kastunud sooja wedelikku, kui mind maaslamawal mehel finni hoiti.

Ma kutsusin Priscilla.

"Waata siia!" ütlesin ma oma paremat kätt wälja sirutades. "Mu käsi on puhhas. Aga kas oli ta ka siis puhhas, kui mu leiti?"

"Puhhas? Noh, seda küll mitte, mister Gilbert!"

"Ja millega oli ta määrdunud?" küsisin ma ärewalt.

"Boriga, just nagu oleksite rentslis paterdamud. Etmene ast, mis kodu jõudes tegin, oli see, et Teie käed ja näo puhataks pesin. Lootsin, et sellest toibute, harilikult saawad inimesed sellest kaineks, teate."

"Aga minu kuuewarukas — särge warukas — paremal käel? Waata järele, kas seal midagi ei leidu."

Priscilla naeris.

"Teie polegi parema käe warukat koju toonud, need olid küünarnukist saadik ära lõigatud või kärastatud. Teie käewarj on paljas."

Sga tõenduse jälg, mida oma jutustuse tõendamiseks oleksin wõinud efitada, oli kõrwaldatud. Ma ei wõinud oma juttu millegagi

tõendada peale pimedada mehe kinnituste, kes õõsel majast lahkunud ja kelle poliitsei mõne tunni hiljem niisuguses olekus leidnud, et pidi oma hoiule võtma.

Ja ometi ei võinud ma waitida niisuguse kuritöö teadmiseaga südames.

Järgmisel päeval olin ma uue joogi tägajärgedest täielikult paranenud ja saatsin küpse järelemõtlemise järele oma advokaadi juure. Tema oli ühtlasi mu ustav sõber ja ma otustasin tema nõu järele toimida.

Uga warsti nägin ma, et teda ilmaaegu katsusin uskuma panna. Ette kuulas ta mind tõsiselt, ütles wahetwahel „No waata, waata!“ „Pole võimalik!“ „Hirmus!“ ja mõne teise üllatusesõna, aga ma märkasin, et ta mind haawata ei tahtnud ja kõik see loo enesepettuseks armas. Arwatawasti oli Priskeilla temaga enne rääkinud ja talle oma arwamise teatanud. Advokaadi umbust wihasistas mind, ja sellepärast ütlesin temale lõpuks pahaselt, et parem on, kui ma temale sellest ei räägigi.

„See on ka kõige õigem,“ ütles tema.

„Teie et usu mind?“

„Ma ei usu, et Teie räägiksite oma weendumuse wastu, aga kui awameelne pean olema, siis on minu arwamine see, et Teie seda kõik olete unes näinud.“

Mind wihasistas see nii, et tema nõu järele tegin ja talle enam midagi ei rääkinud.

Hiljem katsusin seda ühe teise sõbraga ja sama tagajärjetult. Kui need, kes mind lapselt saadid tundsid, mind ei uskunud, mis pidid weel wõhiwõõrad inimesed tegema? Kõik, mis mul oli jutustada, oli nii ebamäärane ja tõendamatu, sest ma ei võinud ju kohtagi teatada, kus kuritegu pidi olema sündinud. Ma olin järele katsunud, et Walpole tänawal mu wõti ühtki teist majakest ei amanud, ja teist sellenimelist tänawat siin kandis ei olnud. Minu joobnud saatja oli wist walesti kuulnud ja mu juhtinud mõnese teisele tänawale.

Kord kawatsefin ajalehte kuulutust panna ja teda kutsuda enesega ühendusse astuma, aga kuidas pidin ma kuulutuse kokku seadma, et tema minust aru saaks ja kurjategijate tähelepanu minule ei juhiks? Kui need kord juba minu õige nime ja aadressi teadsid, siis walwasid nad kindlasti minu järele. Mulle oli eelmene kord elu kingitud, teinekord ma nende poolt enam ei võinud armu loota. Mistarwis panin ma siis oma elu kaalule loo pärast, mida ometi keegi ei uskunud, ja tõstsin süüdistuse meeste wastu, keda ma ei tunnud? Mis kasu wõis sellest tulla? Kas ei olnud mõrtsukat juba kõik kuritöö jäljed kaotanud ja mujale läinud? Miks pidin ma enese weel naeru-

wäärseks tegema? Ei! Jäägu tolle õõ koledujed unenäoks, mis ikka enam ja enam tahwatab ning lõpuks ununeb!

Warsti on mul hoopis teiste asjade peale mõelda: millegi peale, mis seesugused tume- dad mälestused mu hingest wistiski wälja tõrjuwad. Minu lootus on iõeks saamas. Olen joobunud õnnest. Teadus on wõitnud! Minu waenlane on wõidetud! Mulle heidakse, et tema tagastulek wõimatu olla. Maailm on mulle jälle walge. Ma näen!

Uga mu filmade parandamine oli pikalbane ja raske. Mind opereeriti mõlemast filmast, esiti ühest, ja kui see tagajärgi andis, siis teisest. See kestis kuit, enne kui mulle luba anti uuesti pimedusest esile torkida, ja siis anti mulle ka walgust ainult mõõdukalt ja wähe. Uga mis sellest, kui mul ometi kindlus oli, et üldse jälle nägin? Ma olin kannatlik ja tänulik ja täitsin mr. Jay ettekirjutused kõik täpselt, teades, et mu sõnakuulmisele järgnes wõrratu tasu.

Elu lõpuni ei saa ma unustama filmapilku, mil mu parandamine tunnistati lordaläinuks, sidemed mu filmadelt wõeti ja ma oma filmi jälle, kuigi ettewaatlikult, tarwitada wõisin.

Milline wäljendamatu rõõm filminähtawalt lõpumatust õõst ärgata, päikest, tähti, pilwi ilusal finitawamõlwiil mõõdumas nähes! Näha haljaid õõti, mis tuules liikusid ja mu teele wärisewad warje heitsid! Seida lillekesti, eile alles weel pungad — täna diekobarad! Jmes-tada laia särawat merd tema purpurilise säraga läänes! Näha maale, inimeist, mõgesid, jõgesid — wahet teha wärwide ja wormide wahel! Näha nende huulte naeratust, näha naeratust nende huultel, kes mulle kätt andsid ja lahkeid sõnu ütlesid, näha, näha, ja mitte ainult kuulda!

Neil päewil, mil mulle walgus uuesti kingiti, teretasin ma iga inimlikku nägu kui ammukaotatud ja uuestileitud kalli sõbra nõgu!

Selle minu rõõmujoowastuse kirjelduse järele wõib paista weidrana, et ainus asi, mis mind kaineestas, olid langed prillid, mida pidin kandma. Uga ma olin noor ja nad tegid mu wäga inetuks.

„Kas pean neid siis alati kandma?“ küsisin ma kurwalt.

„Sellest,“ wastas mr. Jay, „tahaksin Teiega rääkida. . . Täitsa ilma prillita ei näe Teie enam ilal; sest mõtelege, ma pidin kristallterad Teie filmis häwitama, mille aset nüüd täidab filmawesi, mis kangesti kiiri murrab. Mõnikord annab siin loodus järele, ja kui Teie ennast waewata tahate, küll ta Teile siis ka

waistu tuleb. Kui keegi sellega üldse hakkama saab, siis olete Teie see. Teie olete noor ja Teil on oma sissetulek. Prille peate ikka kandma, aga kui püüate, jõuate lord nii kaugese, et võite kergemaid prille kanda. See kestab kaua, enne kui sinna jõuate, ja ainult üksikud on jõudnud seda ära oodata; aga võimalus on selleks tihti olemas."

Ma otsustasin asja läbi viia ja täitsin tema määrused täpselt. Nii paha kui see ka oli, kandsin ma prille, mis parajasti reel küllalt nii kanged olid, et üldse vähe võtsin näha. Aga palk ei pidanud jääma tulemata. Pikkamisi, üsna pikkamisi muutus mu nägemine kõwemaks, kuni viimaks umbes kahe aasta pärast võtsin juba prille kanda, mis õige nõrgad olid ja millega ma praegu sama hästi nägin kui enamik mu kaasinimestest.

Seitsjaadik hakkasin ma oma elust jälle rõõmu tundma.

Ei või ütelda, et ma selle kahe aasta sees, mis mu paranemine aega võttis, ita enam ei oleks mõelnud tolle hirmsa õõ peale; aga ma ei teinud katsed ta saladust lahendada ega katsumunud ka kedagi weendumusele viita, et see lugu mitte ainult mu luule sünnitus, vaid et ta oli tõesti süündinud. Ma peitsin oma loo oma silmusse ja ei rääkinud sellest ita enam. Aga ma kirjutasin ta üksikasjad igals juhtumuseks paberile ja katsusin siis kõike seda, mis ma olin kuulnud, mälestusest välja tõrjuda, mis mul ka kuni üheni peaaegu lorda läks. Nii meel ei suutnud ma kaua aega unustada mälestust selle naise õigamisest, ta üleminekut magusast laulust lootusetule meeleheitmisele. Tema siljatuse piinas mind mu unenägedes; nii tihti kui ma toft õõst und nägin, kõlas see siljatuse minu kõrvus, ja ma arvasin wärtsedes, aga ta täis tänu, et see vähemalt seekord oli olnud ainult unenägu.

3.

Kõige kaunim naine.

Da ketwade — imeilus ketwade Ülem-Jaaliast! Sõber Kenyon ja mina longime lõbusasti Turini õiges winklis jooksuwatel tänawatel, kus juba wiibime nõdal aega ja oleme ära waadanud kõik, mida seal õiguse pärast peab nägema. Oleme ähkinud üles Supergate wõi olime lastnud endid sinna üles kanda eeskilte ja seal waadelnud Sowoyent würstliku perekonna mausoleumit; oleme põhjalikult waadelnud ka wana Balozzo Madmat, mis üle Palazzo Castello meie hotelli paistab, ja oleme imestanud lihtsat ja huwitusetu paistwat Palazzo Realet, kuna Palazzo Borignano grotesk müür meis

lõbusa tuju tekitas. Oleme arwustanud ka pisut kehvasti warustatud pildigaleriid, sõnaga: oleme Turini läbi waadanud ja oleme teda lähemalt tundma õppides juba kaotanud respetti, et me endid juba pidama hakkame wäljseteks ja wiletsateks atoomideks, kui seisame hiiglaplatšidel ja enese kaela tagasi paenutame Marochetti hiiglastuju ees.

Oleme oma töö teinud ja longime nüüd sihitult ringi, lõbustame nii hästi kui eskame, maitstes suurepäraselt ilma, ja katsume oma wäsinud, aga rahuldunud waimule selgeteks teha, et waja on linnast lahkuda ja lord jälle mujal peatada.

Me rändame laia Via di Po'd mööda alla, wahime wahetewahel meelitawatesse kauplustesse, mis warjulate arkaadide all peitsetwad. Me sammume läbi ruumikast Palazzo Vittorio Emanuelist ja läheme siis üle silla, mille wiis granitilõwi klassikalist Post üle wõlmuwad. Me pöörame kuplitirikule selja ja sammume warsti laia warjutat rada mööda üles, mis wiib kaputssinlaste kloostris juure, mille lai terrass meie lemmikpaik on. Siin wõtme puhata ja jõge oma jalgade ees näha ja kogu suurt linna, mis ta ääres laieneb, lagedat wälja tetselpool linna ja kaugel, kaugel selle taga toredaid lumega kaetud alpe Monte Rosaga ja Grand Paradisiga mis teistest üle ulatamad.

Mis ime, et meie wäljwaadet siit terrassilt enam armastame kui kirikuid, paleesid ja maale. Me waatame oma himu täis ja longime siis jälle sama pikkamisi tagasi kui tulime. Niipea kui pisut aega oleme meetnud oma hotellis, ajab meid mingisugune äkiline tuju suurest platšist tumeda lossi taga üle minema, Va di Seminariod mööda alla minema, ja kahelimehendat lorda seisame San Giovanni kiriku ees.

Ma waatan ühes, et imestada tema marmorsäadid ilubusi, kui ma äkki oma imestusteks Kenyoni kuulen mõtet awaldawat, et kirikusse lähetsime.

"Aga meie andsime töötuse," ütlesin ma, "et me kirikute pildigaleriide ja teiste turistikide lemmikpaikade siemaid enam ei waata."

"Mis ajab kõige paremaidki inimesi tihti oma töötust murema?"

"Nii mõnigi asi."

"Eriti aga üks asi. Kuna sina kogu arhitektuurimesid wahid ja püüad enesele ilmet anda, nagu teaksid ja arhitektuurist sama palju kui Ruskin, on sul kõige kaunim nähtus, üks naine, nina alt läbi läinud."

"Mõistan ja annan sulle andeks."

"Tänan. Ta läks kirikusse Tunnan rinnas ülewust ja tahan temale järgneda."

„Aga meie figarid?“

„Wiska nad ferjustele. Ära ole nii kofkuhoitlik, Gilbert; see mood võib kergesti muutuda pahaks.“

Teades, et Kenyon ei olnud inimene, kes heast figarist põhjusega loobub, tegin ma, mis ta soovis, ja järgnesin temale San Giovanni häämarasse, jahedasse sisemusse.

Jumalateenistust ei olnud, ainult harilikud wälkfed waatajatesalgad käisid ringi ja tegid wäga imestawat näod, kui neile näidati iludust, millest nad aru ei saanud. Siin ja seal nähti mõnda ükshilut wälkset palwetajat. Kenyon aga wahtis terawasti „kõige kaunima nähtuse“ järele ringi ja leidis ta wähe aja pärast ka kätte.

„Tule siia,“ ütles ta. „Istume pingile ja teeme, nagu oleksime palwetajad katoliiklased. Siit saame selle daami profiili näha.“

Minna wõisid sõbra kõrwal istet ja nägin ainult mõned istmed meilt kaugemal üht wana itallannat põlwitawat ja ülEWalt palwetawat, kuna tema kõrwal umbes kahelümnekahe aastane neiu istus, neiu, kes peaaegu igalt maalt wõis pärit olla. Kulmuja maha löödnud laukarwad ütlesid, et ta filmad mustad olid, aga puhas kahwatu kael, õrnad, korrapäralikud näojooned ja tihedad pruunikad juuksed wõisid tunnistada iga rahwust, kuigi ma teda, kui ta üksi oleks olnud, esimesel nägemisel oleksin tunnistanud inglannaks. Ta oli hästi, aga lihtsalt riides ja ta olek näitas mulle, et ta kirikale polnud wõõras. Ta ei wahtinud turistide kombel sila ja sinna, üles ja alla, waid istus liikumatult seni, kuni ta kaaslane oma palwe oli lõpetanud. Mõimalju kui ta olekust wõis otsustada, ei olnud ta kirituse ei palwetama ega waatama tulnud. Urwatawasti oli ta sellele wanale naisterahwale ainult saatjaks. See wana naisterahwas, kes parema klassi teenija paistis olewat, oli sügawas palwes. Tema huuled liikusid wahetpidamata, ja kui ma ta ja jõnu ei kuulnud, siis nägin ma ometi, et palwed tal südamest tulid ja otsekohesed olid.

Aga neiu tema kõrwal ei palwetanud ega waadanud ka teda liikumatult nagu kaju — filmad olid tal maha löödnud — filmanähtawalt sügawasse mõttesse süwenenud, ja, nagu arwasti, kurbadesse mõtetesse, istus ta ja ei näidanud meile sel hetkel oma näost muud kui profiili ehk küljwaadet.

Kenyon ei olnud liialdanud; neiul oli nägu, mis mind eriti külge tõmbas, ja täielik rahu

selles polnud mitte üks ta wähematest wõlurwustest. Ma tahtsin kærstitult tema täit nägu näha ja et seda saawutada, olin sunnitud seni ootama, kuni ta oma pea minu poole pööras.

Nüüd näis wana itallanna oma palwetega lõpule jõudnud olewat, ja kuna ma teda nägin risti ette lööwat, siis tõusin üles ja sammusin kiritu ukse poole.

Juba mõne minuti pärast tulid neiu ja ta kaaslane minust mööda ja ma wõisid neiu nüüd paremini silmitseda, kuna ta ootas, kuni ta kaaslane oma sõrmed oli lastnud wiirukitaewu.

Neiu oli kahtlemata ilus; aga midagi haruldast, midagi kummalist seisid ses iluduses, nagu ma leidisin, kui me filmad ühel hetkel üksteist kohtasid. Mustad ja hülgawad, nagu ta filmad olid, oli neil unistaw, laugelewat pilk, mis näis inimesest üle waatawat ja nägewat, mis waadatud olewuse taga peitus.

See pilk awaldas mu peale kummalise mulje; aga kuna me pilgud üksteist ainult hetke kohtasid, siis wõisid ma waewalt ütelda, kas see mulje oli meeldiw või miitemeeldiw.

Neiu ja ta kaaslane peatusid ukse juure piut aega, nii et Kenyon ja minna enne neid kiritust saime wälja minna ja seal nagu kofkurääkimise peale seisma jääda.

See polnud küll täitja wiisakas, aga me mõlemad soovisime neiu näha, kelle nähtus meid nii wäga oli huwitanud.

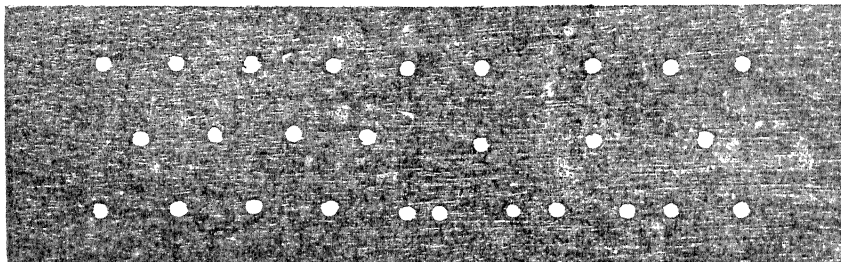
Üksteist wälja astudes märkasid ma üht meest trepiastete lähedal seiswat, meest kestmistes aastates ja wiisaka wälimusega. Ta oli ümmarguste õlgadega ja kandis prille. Kui mind ta eluseis oleks huwitanud, ma oleksin ta tunnistanud õpetlaseks. Tema rahwuse juures ei wõinud ma aga kahelda; ta oli läiswerd itaallane. Nähtawasti ootas ta kedagi; ja kui neiu oma wana kaaslasega kiritust wälja tuli, astus ta nende juure.

Wanakehe juust tuli ta wane teraw imestusehüüe ja ta kahwas mehe käest kinni ning suudles seda, kuna neiu nähtawasti üskõikjelt nende kõrwal seisid. Oli selge, et herral wanaga tegemist oli, sest mees rääkis temaga mõne sõna, tõmbas ta siis kõrwale ja läks temaga mõne tükkese maad edasi kiritu warju, kus nad esiti tükkese aega üksteisega elawalt westlesid ja seljejuures wahetewahel neiu poole waatasid.

(Särgeneb.)

Hindmõistatus

Nr. 13 (103).

Kui neid punkte ühendada — tuleb välja sõna, mis meie lugejatele peaks kaunis tuttav olema.

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän 16. kuni 15. augustini. Lahendajate nimed avaldakse „Romaan“ Nr. 17 (107.)

Oigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja: 1) Ping-Pong mäng (wõrk, postid, 2 labidat ja 2 palli); 2) O Lutsu, — „Wähkmann ja Ko. ehk Majanduslik tõus“; 3) Kärneri — „Talurahwa wabastamine“.

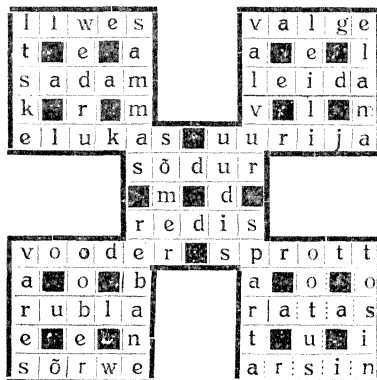
„Romaan'i“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 9 (99)

Ristsõnademõistatuse lahendus.

Kokkuseadnud E. Gutmann.

Õ i e n d u s.

TALLINI — WIIMSI omnibuse sõiduplaanis (II kaaneküljel) on eksikombel väljajäänud esimene sõit.

Omnibused sõidavad:

Wene turult:

Kell $\frac{7}{10}$ homm.

„ $\frac{1}{24}$ p. l.

„ $\frac{1}{26}$ „

Wiimsist:

Kell $\frac{8}{10}$ homm.

„ $\frac{1}{45}$ p. l.

„ $\frac{1}{47}$ „

Märkus: Pühapäevadel läheb esimene sõit Wiimsi kell 8 homm. Wiimsist: kell $\frac{3}{9}$ homm.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Artemi Altermann, E. Arro, K. Allisson, R. Annor, Herta Armann, Ed. Arukäe, J. Anwelt, M. Braun, E. Emann, R. Erlbaum, Hilda Friedemann, Em. Cutmann, L. Henrichson, And, Janson, Milla Jeromin, A. Johanson, F. Issajew, Elmar Kallas, Wold. Kiwisto, Elis Krem, M. Kiens, Egon Kaeli, Bruno Kask, Agnes Kütt, G. Kippar, Hilja Killak, Hans Kippar, A. Luha, E. Leiten, A. Luige, K. Möttus, M. Martinson, E. Melifer, F. Martinson, H. Martinson, M. Peet, R. Parol, J. Peet, Johannes Peetrimägi, Nelly Reintam, K. Saarepera, H. Siirmann, Amalie Sarw, Oswald Saks, Alide Saks, C. Suise, W. Waho, R. Waldson, E. Welberg, Mait Wahtrik, R. Walter, Paul Wesilind, Wahlmann, W. Weinberg, Paula Melifer.

Tartust: Olew Kruus, O. Nööp, H. Puijat.

Walgast: Ed. Allas, M. Elias, O. Hiio, Elwy Mürk.

Wõrust: Jaan Kilk.

Pärnust: M. Elendt, Milda Küng, Melanie Paal, Minny Winkler, A. Wiidermann.

Wiljandist: W. Matsike „Põhjakotkas.“ **Mõisaküllast:** W. Lilienblatt, J. Reinhaus. **Narwast:** Karin Roots. **Tapalt:** A. Jantra, K. Juul, Alfred Kiwirähk, B. Luuk, E. Luuk. **Rakwerest:** Ioh. Kask, Frits Kask. **Laupalt:** Gustaw Alt, A. Haas. **Aserist:** Lola Einberg, T. Weigel. **Ristiküllast:** E. Grents. **Wõsult:** I. Kiwila. **Kohilast:** Natalie Mikker. **Koselt:** R. Nurk. **Riisiperest:** R. Pilberg. **Sompast:** R. Rikken. **Suuropist:** Ewa Tramberg. **Sakust:** Wi-Re. **Kõnnust:** Jakob Wilippus. **Haapsalust:** Helmi Lapman, N. Mannof, W. Wahter. **Wiimsist:** S. Unt. **Jõgewalt:** R. Terasmägi. **Asukoht teadmata:** V. Grünthal.

Neist wõitsid loosimisel Gustaw Suitsu „Lapse süüd“ — Elis Krem, Tallinnast, W. Tartu t. 22-2; A. Tassa „Höbelinik — Ed. Allas, Walgast, Kapten Irwetan 19-5; Jaan Kärneri „Ajaulud“ — B. Luuk, Tapalt, Waksali tän. 1.

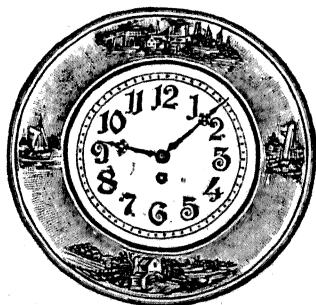
„Romaan'i“ talltus,

Sondas

müüb ajakirja „ROMAAN'i“
herra J. Tedder.

Kohtla-Järwel

müüb ajakirja „ROMAAN'i“
herra R. Bilow.

Kuld laulatuse ja kiwidega sõrmuseid, 56, 72 ja 92 proowidega.

Kõiksugu hõbeasjad.

Seina-, laua- ja taskukellad, kõige parematest wabrikutest.

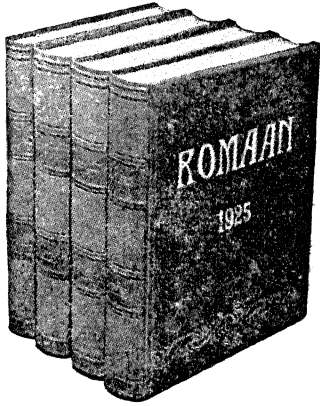
Müük rahuaegsete hindadega.

H. Mäll

Müüriwahe tänav Nr. 9, Tallinnas.

„ROMAAN“

pakub oma aastakäikude näol määratumat lugemiswara, mis ialgi ei wanane.

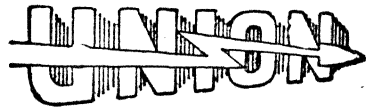
Aastakäik	1922 a.	ilu ehk poolnakköites	700 m.
„	1923 a.	„	900 m.
„	1924 a.	„	950 m.
„	1925 a.	„	950 m.

Köitmatult 200 marka odawam.

Hooajaks
soowitab

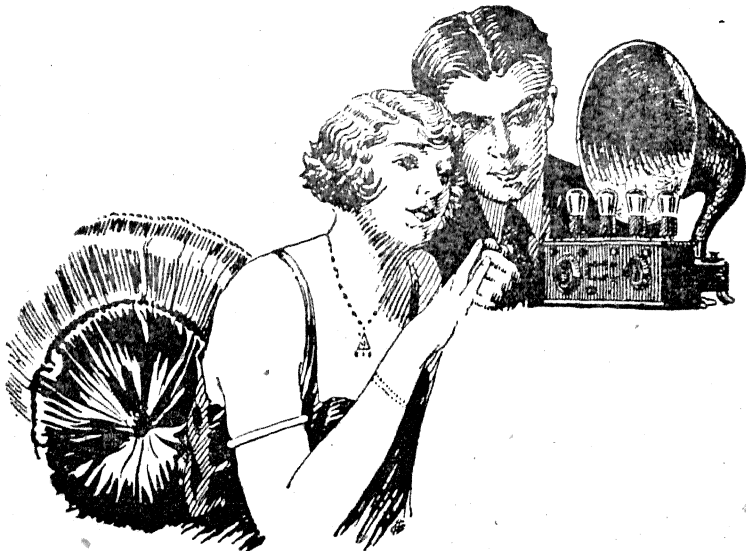
August Raamat

oma kõige täielikumast jala-
nõude ärist Eestis igasuguseid
jalanõusid soodsate hindadega.

wabrikuga kokku leppides
wabriku hinnaga.

Tallinn, S. Karja tän. Nr. 18-4,
Kõnetraat 22-45.

Tooge terve ilma muusika endale maija!

Teie võite iga raadio-aparaadiga muusikat „kuulata.“ Kui tahate aga kuulamisest mõnu tunda, siis tarwitage PHILIPS RAADIO LAMPE.

Müük igal pool!

Ainuesitaja: A. KAPSI & Co. Tallinn, Harju tän. 46. Kõnetr. 775 ja 1015.